

คุณค่าในพระราชนิพนธ์แปลของ
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ

Value in the Literary Translation Work of
Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn
Entitled Smiles and Tears of the Heart

ธัชพร นามวัฒน์

Tanutchaporn Namwat

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Lecturer, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

Corresponding author E-mail: zhengtianman@hotmail.com

(Received: September 4, 2022, Revised: February 1, 2023, Accepted: June 21, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณค่าในพระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าด้านองค์ประกอบของนวนิยาย ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และบทสนทนา ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจีน พระราชนิพนธ์แปลเรื่องนี้อย่างสะท้อนให้เห็นถึงความรักในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความรักความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ความรักความกตัญญูต่อบุพการี ความรักความเมตตาต่อสัตว์ ความรักที่ลึกซึ้ง ซ้ำซ้อน และความรักที่ซื่อสัตย์และการทรยศต่อความรัก ผ่านทางความคิด การแสดงออก บทสนทนา เป็นต้น ผู้อ่านสามารถรับรู้จุดร่วมที่แฝงไว้ในเรื่องเล่าคือความรักนั้นที่สุขและทุกข์ แต่ความรักก็ทำให้ชีวิตมีคุณค่า มีความหมาย และมีพลังเพื่อเผชิญโลกอย่างมีความหวัง เรื่องเล่าทั้ง 4 เรื่อง เรียบง่ายไม่ซับซ้อน แต่ก็มีเสน่ห์และพลังในการประพันธ์ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง พร้อมกับเรียนรู้วัฒนธรรมจีนได้อย่างเพลิดเพลิน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าในพระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทำให้ผู้อ่านชาวไทยได้เรียนรู้และเข้าใจวรรณกรรมจีนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ: รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ องค์ประกอบของนวนิยาย พระราชนิพนธ์แปล

Abstract

This study of value in the literary translation work written by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn entitled *Smiles and Tears of the Heart* has the purpose to determine the notable literary elements in terms of plot, theme or idea, settings, characters, and dialogues. These main components assisted readers to dig into Chinese social context and culture. Additionally, this translated literary work of the princess has reflected different forms of love; including love and mercy of mankind, love and gratefulness to parents, love and kindness to animals, profound and complicated love, and honest love and love betray. These loves are exhibited through various ways; such as thoughts, rhetoric, actions, dialogues, and settings. Readers can perceive the common point hidden in the story that love has both happiness and sadness, but it makes life worthwhile, meaningful, and powerful for people to encounter the world with hope. The four folds of story in this royal literary are simple and uncomplicated, but they have the charm and power of authorship, allowing the readers to understand the story while learning Chinese culture with pleasure. These features illustrate the elegance value of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's literary translation, which allows Thai readers to learn about and comprehend Chinese literature better.

Keyword: *Smiles and Tears of the Heart*, novel elements, royal literary translation work

บทนำ

“นวนิยาย” เป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดีรูปแบบหนึ่ง ที่มีเค้าโครงเรื่องมาจากประสบการณ์จริงหรือจินตนาการของผู้ประพันธ์ มีการสอดแทรกแนวคิดของผู้ประพันธ์ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนสภาพสังคม วัฒนธรรม รวมถึงอุปนิสัยเฉพาะตัวของตัวละคร สอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 608) ซึ่งให้ความหมาย “นวนิยาย” ว่าเป็น บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดยาวรูปแบบหนึ่งประกอบด้วย ตัวละคร โครงเรื่อง เหตุการณ์ในเรื่องและสถานที่ ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง สอดคล้องกับวนิดา บำรุงไทย (2544: 14) กล่าวถึง “นวนิยาย” ว่าเป็น เรื่องเล่าที่มุ่งถ่ายทอดหรือจำลองภาพชีวิตของมนุษย์อย่างคำนึงถึงความสมจริง คือ มีความสมเหตุสมผล เป็นไปได้เช่นเดียวกับชีวิตจริง ๆ ของมนุษย์ จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า “นวนิยาย” คือ วรรณกรรมบันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่งที่ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนาและมุมมองของผู้ประพันธ์ ทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในยุคสมัยนั้น ๆ

การอ่านนวนิยายนอกจากจะได้ความเพลิดเพลินสนุกสนานแล้ว ยังเชื่อมโยงด้วยคุณค่าด้านอื่นอีกมาก การอ่าน การวิจารณ์ และวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายจึงทำให้ผู้อ่านเกิดปัญญาเพราะเข้าใจเรื่องราวใน

โลกจินตนาการ ที่ประกอบสร้างผ่านทรศนะของผู้เขียน ดังที่วีโลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์ (2539: 196) กล่าวถึงคุณค่าของนวนิยายว่า เป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมอ่านแพร่หลายมากกว่าหนังสือประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะนวนิยายมีคุณค่าแก่ผู้อ่านหลายประการคือ 1) ให้ความเพลิดเพลิน นวนิยายเป็นเรื่องที่ให้ความรู้สึกลึ้นเต้นเร้าใจสะเทือนอารมณ์ก่อให้เกิดจินตนาการเพิ่มเติมอารมณ์ส่วนที่หดหายไป นวนิยายจึงเป็นหนังสือที่อ่านได้อย่างเพลิดเพลิน 2) ให้ประสบการณ์เทียบ นวนิยายส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและสังคมปัจจุบันซึ่งมีตัวละครมีเครื่องชูโรงการอ่าน นวนิยายจึงเป็นเหมือนกับการอ่านชีวิตของคนในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความทุกข์ ความเป็นอยู่และจิตใจของบุคคล การอ่านเรื่องราวชีวิตของคนต่าง ๆ ที่นวนิยายเป็นสื่อถ่ายทอดออกมาจึงเป็นบทเรียนทางอ้อมแก่ผู้อ่านทำให้ผู้อ่านรู้จักชีวิตรู้จักสังคมรู้จักมนุษย์ได้ละเอียดลึกซึ้งขึ้น 3) ให้อคติธรรมและข้อคิดแก่ผู้อ่าน นวนิยายบางเรื่องจะแฝงข้อคิดที่ฉลาดเฉียบแหลม เป็นข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตซึ่งผู้อ่านจะยึดถือเป็นแบบอย่างได้หรืออาจเป็นแนวกลับหรือตรงข้ามคือหลีกเลี่ยงไม่ควรยึดถือไม่ควรปฏิบัติตามก็ได้

พระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ เป็นวรรณกรรมจีนที่มีองค์ประกอบเรื่องน่าสนใจ เนื่องจากมีการรวบรวมวรรณกรรมจีนร่วมสมัยของนักเขียนหญิงที่มีความสามารถสูง 3 คน จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) ปิงซิน หรือเซี่ยหว่านอิง ชาวเมืองฝูโจวแต่อพยพไปอยู่มณฑลชานตง เธอเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงด้านวรรณกรรมเยาวชนยุคแรก ๆ ของจีน งานเขียนของเธอมีเนื้อหาเน้นการนำเสนอคุณค่าของความรัก คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้รับการยกย่องในวงวรรณกรรมจีนว่าเป็นงานเขียนที่ลึกซึ้งงดงาม ผลงานในหนังสือมีเรื่องเล่า 2 เรื่อง คือ “โคมสัมดวงน้อย” และ “หมิงจื่อกับแมวน้อยมีจื่อ” มีเนื้อหาทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจอย่างนุ่มนวลและสะท้อนถึงความงดงามอันยิ่งใหญ่ของหัวใจที่บริสุทธิ์ 2) เหยียนเกอหลิง ชาวนครเซี่ยงไฮ้ที่สำเร็จการศึกษาปริญญาโทด้านการเขียนเชิงวรรณศิลป์ ผลงานวรรณกรรมของเธอมีสะท้อนธรรมชาติของมนุษย์ และยังสะท้อนภาพผู้หญิงได้อย่างแยบยล ผลงานของเธอคือเรื่อง “สาวน้อยเสี่ยวหยูว” และ 3) ซูเฉียว ชาวนครเซี่ยงไฮ้ เธอเริ่มต้นงานเขียนด้วยการเป็นคอลัมนิสต์วิจารณ์อาหารและนักสื่อสารมวลชน เมื่อสำเร็จการศึกษาปริญญาโทจึงสร้างสรรค์งานวรรณกรรมหลายรูปแบบ รวมทั้งนวนิยายด้วย เธอเป็นเจ้าของเรื่อง “ตำนานกับข้าวคู่” สองเรื่องหลังนี้สะท้อนความรักที่เป็นทั้งรอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจมนุษย์ มีความลึกซึ้งซับซ้อนทางอารมณ์และอธิบายถึงความยิ่งใหญ่ของหัวใจที่บริสุทธิ์ ทั้งยังทำให้เห็นมิติความรักที่เกิดจากความดีงามและการยอมเสียสละเพื่อคนรัก

การศึกษาองค์ประกอบของพระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ ทั้งด้านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละคร และบทสนทนา จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจกลวิธีการสร้างวรรณกรรมของนักประพันธ์จีนว่ามีวิธีเหมือนหรือต่างจากไทยหรือไม่ นวนิยายจีนสามารถสะท้อนแนวคิดในเรื่องความรักในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดแทรกในเรื่อง ทำให้เข้าใจถึงความรู้สึกที่สื่อเป็นความรักในรูปแบบต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจีนได้ดีหรือไม่เพียงไร

ลักษณะองค์ประกอบของนวนิยายในพระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ

การศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายพระราชนิพนธ์แปล เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ ประกอบไปด้วยวรรณกรรมจีนร่วมสมัย 4 เรื่อง ได้แก่ (1) โคมส์ดวงน้อย (2) หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ (3) สาวน้อยเสี่ยวหยู และ (4) ตำนานกับข้าวคู่ สามารถแบ่งการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. โครงเรื่อง (plot)

“โครงเรื่อง (Plot)” หมายถึง คำโครงของพฤติกรรมในนวนิยาย โดยผู้ประพันธ์กำหนดขึ้น ส่วน “พฤติกรรม” หมายถึง เหตุการณ์ชุดหนึ่งหรือความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเนื้อเรื่องมีความผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหตุการณ์เหล่านี้ดำเนินเนื้อเรื่องติดต่อกันตามลำดับตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบ สามารถแบ่ง “โครงเรื่อง (Plot)” ออกเป็น 2 ชนิด ประกอบด้วยโครงเรื่องใหญ่ (Main Plot) และโครงเรื่องย่อย (Sub Plot) (สุพรรณิ วราทร, 2519: 4) โครงเรื่องเป็นแนวทางที่ผู้แต่งใช้กำหนดลักษณะบทบาทและพฤติกรรมของตัวละคร โครงเรื่องจึงเป็นตัวกำหนดเหตุการณ์และข้อเท็จจริงในเรื่องมีบทบาทต่อการดำเนินเรื่อง และต่อพัฒนาการของตัวละคร (เชษฐา จักรไชย, 2559: 47) การวิเคราะห์โครงเรื่องจึงสามารถทำให้เข้าใจความขัดแย้งที่ส่งอิทธิพลต่อตัวละครในเรื่องซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านประเมินได้ว่าเรื่องมีความสมจริง น่าติดตาม สามารถวิเคราะห์ได้ว่าโครงเรื่องมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ในเรื่องและแสดงความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ได้อย่างไร จากการศึกษาพบว่าพระราชนิพนธ์แปลฯ ทั้ง 4 เรื่อง มีโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อย ดังนี้

1.1 เรื่องโคมส์ดวงน้อย มีโครงเรื่องใหญ่ แสดงความรักอันบริสุทธิ์ของเด็กหญิงและความกตัญญูที่มีต่อแม่ ซึ่งผู้เขียนเสนอผ่านบทบรรยายระหว่างตัวละคร “ฉัน” ผู้เห็นเหตุการณ์ที่ “เด็กหญิง” เดินทางจากกระท่อมของเธอที่อยู่บนเขาผ่านเส้นทางที่ขรุขระและหิมะอันหนาวเหน็บมายังตึกที่ทำการสภาตำบล แถบชานเมืองนครฉงชิ่ง เพื่อโทรศัพท์ไปโรงพยาบาลหาคุณหมอขอให้มาช่วยรักษาแม่ ความว่า ฉันถามแก้วว่า “หนูจะโทรศัพท์ใช่ไหม” เด็กน้อยลงจากม้านั่งพยักหน้าพูดว่า “หนูอยากโทรไปโรงพยาบาลพูดกับหมอ เมื่อกันแม่หนู อ้วกออกมาเป็นเลือด เยอะเลย!” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 10)

บทบรรยาย แสดงเหตุการณ์ตอนต้นเรื่องที่ตัวละครเด็กหญิงเดินฝ่าอากาศหนาวเย็นมาโทรศัพท์ตามหมอไปรักษาแม่ที่กำลังป่วยหนักอาเจียนเป็นเลือด ซึ่งแสดงให้เห็นความรักและกตัญญูที่เด็กหญิงมีต่อบุพการี

เหตุการณ์ช่วงกลางเรื่องเด็กหญิงแสดงความรักความกตัญญูที่มีต่อแม่ โดยนำส้มที่ตัวละคร “ฉัน” นำมาฝาก มาเปลือกปอกแล้ววางไว้ให้แม่ที่นอนป่วยอยู่บนเตียง “เด็กหญิง” ยังแสดงความรู้คุณตัวละคร “ฉัน” ด้วยการนำเปลือกส้มมาทำเป็นโคมไฟดวงน้อยใช้ส่องแสงนำทางระหว่างเดินกลับไปยังที่พักด้วย ดังตัวบทว่า “มืดแล้วค่ะ ทางก็ลื่น โคมส์น้อย ๆ นี้จะส่องทางให้คุณขึ้นเขาไปได้” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 12)

ความไร้เดียงสาของเธอยังช่วยปลอมโยนให้ “ฉัน” ปลดเปลื้องความกังวลด้วยการมองโลกในแง่ดี ทำให้ “ฉัน” รับรู้ถึงความรักอันบริสุทธิ์ทำให้มีพลังเผชิญโลกที่โหดร้ายด้วยใจเข้มแข็งตาม ดังตัวบทว่า “การมองโลกในแง่ดีของเด็กหญิงเป็นกำลังใจให้ฉัน รู้สึกว่าเบื้องหน้ามีแสงสว่างไม่รู้จักจบ” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 14)

เรื่องโคมสั้มดวงน้อย ยังมีโครงเรื่องย่อย (Sub plot) แสดงความเมตตาที่มนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่นเหตุการณ์ที่ตัวละคร “ฉัน” แสดงความเมตตาต่อเด็กหญิงที่แม่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ดังตัวบทว่า

ฉันรีบลุดไปหิบบสมุดโทรศัพท์ พบเบอร์โรงพยาบาล ก็เลยถามเด็กว่า “ได้ตัวหมอมแล้วจะให้เขาไปที่ไหน” เด็กตอบว่า “คุณบอกแล้วว่าเมียหวังซุนหลินไม่สบาย เขาก็จะมา” หลังจากโทรศัพท์ติดต่อได้แล้ว เด็กขอบคุณฉันอย่างรู้คุณ

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 10)

บทบรรยายข้างต้นเป็นเหตุการณ์ที่ตัวละคร “ฉัน” ได้พบกับเด็กหญิงที่กำลังเอื้อมมือหิบบโทรศัพท์เพื่อโทรหาหมอ ตัวละคร “ฉัน” รีบช่วยเด็กสาวหาเบอร์โทรศัพท์ของโรงพยาบาลและช่วยพูดกับหมอแทนเด็กหญิงโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน ทั้งยังแสดงความห่วงใยด้วยการซื้อส้มไปเยี่ยมไข้แม่ของเด็กหญิงด้วย

1.2 เรื่องหมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ มีโครงเรื่องใหญ่แสดงความรัก ความเมตตา และความห่วงใยของคุณย่าและหมิงจื่อที่มีต่อแมวน้อยมีจื่อ หนูน้อยรักแมวมามากจึงหาทางเลี้ยงโดยอ้างว่าคุณย่าชอบแมวไม่ยอมให้คุณย่าที่เกษียณแล้วรู้สึกหงา จึงหาแมวมาลี้ยงเป็นเพื่อนคุณย่า คุณย่าก็รักแมวจริง ๆ จึงดูแลอย่างดี ความว่า

ทุกวันหลังอาหารเย็น คุณย่ากับพ่อดูโทรทัศน์กลางคู้ยกัน หมิงจื่อนั่งอยู่ข้าง ๆ อุ้มเจ้าเหมียวที่นอน เจียบ ๆ ลูบขนยาว ๆ ขาวราวกับหิมะของเจ้าแมวเหมียวเบา ๆ บางครั้งก็เอาหน้าแนบตัวมัน ถึงภาพในทีวีมีสีสัน คนเดินขวกไขว่ไปมา เขาก็ไม่ได้สนใจที่จะดู พอข่าวจบพ่อก็กู้กขึ้นยืน พูดว่า “สวีหมิง เราไปกันเถอะ ลูกยังทำการบ้านไม่เสร็จ ลากคุณย่าซะ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 24-26)

จากบทบรรยายที่ยกมาแสดงพฤติกรรมของหนูน้อยหมิงจื่อที่แสดงความรักต่อแมวน้อยด้วยการอุ้ม กอด ลูบตัว แมวน้อยด้วยความเมตตา หนูน้อยหมิงจื่อยังเป็นห่วงแมวน้อยถึงขนาดฝันว่าแมวถูกขังอยู่ในคอมพิวเตอร์ จึงสะดุ้งตื่นด้วยความตกใจแล้วรีบวิ่งไปบ้านคุณย่าทั้งน้ำตา เพื่อไปหาแมวน้อยมีจื่อ ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมของหมิงจื่อว่ามีความเมตตากรุณาต่อสัตว์

เรื่องหมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ มีโครงเรื่องย่อยแสดงความรักความห่วงใยของคนในครอบครัว ซึ่งแสดงผ่านความคิดถึงของคุณพ่อหมิงจื่อที่มีต่อภรรยา และห่วงแม่ของตน (คุณย่า) ที่พักผอนในบ้านพักตามลำพัง ในขณะที่คุณพ่อและหมิงจื่ออาศัยอยู่ที่ตึกแห่งหนึ่ง แม้ห่างกันเพียงชั่วระยะซึ่งจักรยาน 3 นาทีก็ตาม ตัวบทว่า

“หมิงจื่อตบกลองสืดำดังปัง ๆ หาปุ่นที่จะกดเอาข้อมูลออกมาก็ไม่เจอ หมิงจื่อกังวลมากจนเหงื่อแตกท่วมตัว หูยงได้ยินเสียงดังก๊อก ๆ เขาสีมตาถึงได้รู้ว่าเขาอยู่บนเตียง พ่อกำลังพิมพ์จดหมายถึงแม่ หมิงจื่อพลิกตัวลงจากเตียงหิบบกุญแจประตูใหญ่บ้านคุณย่าที่แขวนอยู่ข้างฝาแล้วรีบไป” พ่อตะโกนไล่หลัง “อย่าไปกวนคุณย่า!”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 28)

บทบรรยายข้างต้น แสดงความรักความห่วงใยของคนในครอบครัวที่แสดงออกต่างกัน พ่อหมิงจื่อ แสดงความรักต่อภรรยาและหมิงจื่อแสดงต่อแม่ด้วยการเขียนจดหมายไปคุยที่แคนาดา เพราะแม่หมิงจื่อได้รับทุนแลกเปลี่ยนไปศึกษาต่อ พ่อยังแสดงความเป็นห่วงแม่ของตน ไม่อยากให้ลูกไปรบกวนเวลาพักผ่อนของคุณย่าด้วย

1.3 เรื่องสาวน้อยเสี่ยวหยูว มีโครงเรื่องใหญ่แสดงความรักและความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ระหว่างเสี่ยวหยูว และตาแก่ ดังปรากฏในบทบรรยายตอนหนึ่งว่า

“เมื่อกลับบ้านเย็นวันนั้น เสี่ยวหยูวทำกับข้าวเช่นเคย เจียงเหว่ยใช้ตะเกียบคีบอาหารกินท่าทาง เหมือนคนตาบอด ในที่สุดเขาเจียบไปพักหนึ่ง บอกเสี่ยวหยูวให้เซ็ดลิปติดออก เธอถามว่าลิปติดอะไรกลับ บ้านก็อาบน้ำแล้ว เขาระแทกตะเกียบ ตะโกนเสียงดัง” “ไปล้างมาเดี๋ยวนี้!”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 42)

ตัวบทข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเจียงเหว่ยและเสี่ยวหยูวมีความรัก ความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง แต่ชาวจีนทั้งสองต้องเอาตัวรอดในขีตนิยมประเทศออสเตรเลียให้ได้ เจียงเหว่ยจึงให้เสี่ยวหยูวจ้างชายแก่มาแต่งงานปลอม ๆ เพื่อให้มีสิทธิ์พักอาศัยและทำงาน ต่อมาเจียงเหว่ยเกิดความรู้สึกหึงหวงจึงแสดงความเป็นเจ้าของโดยออกอาการหงุดหงิดโกรธแค้นตาแก่ ขณะที่เสี่ยวหยูวใช้ความอ่อนโยนมีเมตตาขยันและอดทนอันเป็นคุณธรรมของหญิงจีน เปลี่ยนแปลงให้ชายแก่มีพฤติกรรมอ่อนโยนลงและรู้สึกรักเมตตาต่อเธอด้วยความจริงใจ

เรื่องสาวน้อยเสี่ยวหยูว มีโครงเรื่องย่อยเสนอความรักความสัมพันธ์ระหว่างตาแก่กับบริตัวคนรักของเขา ซึ่งริต้ากับตาแก่มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งแต่ไม่ได้แต่งงานกัน ตาแก่จำเป็นต้องขายตัวเองด้วยการรับจ้างแต่งงานปลอม ๆ กับเสี่ยวหยูวเพื่อสิทธิ์ในการพักอาศัยที่ขีตนิยมอย่างถูกกฎหมาย แต่เมื่อริต้าเห็นว่าตาแก่รู้สึกดีกับเสี่ยวหยูวขึ้นมาจริง ๆ ก็หึงหวง ดังตัวอย่างบทบรรยายว่า

“เสี่ยวหยูวนอนฟังอยู่ในห้องรู้สึกซาบซึ้งคิดในใจว่า ทุก ๆ วันพวกเขาทำราวกับว่าเป็นวันสุดท้ายก่อนลาโลกไป เสียงไวโอลินและเสียงร้องเพลงเต็มไปด้วยอารมณ์รัก พวกเขาสองคนน่าจะแต่งงานกันจริง ๆ เพราะนอกจากพวกเขาจะชื่นชมซึ่งกันและกันแล้ว คนอื่นในโลกก็ไม่ได้เห็นความสำคัญของเขาทั้งสองเลย เขาสองคนควรใช้ชีวิตร่วมกัน เพราะต่างไม่รังเกียจกัน พวกเขาดีกันเองและหันกลับมาเลียแผลให้กันเอง”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 47-49)

จากบทบรรยายข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตาแก่กับริต้าเป็นคนรักที่มีสัมพันธ์ลึกซึ้งแต่ยังไม่ได้แต่งงานกัน เมื่อตาแก่แต่งงานปลอม ๆ กับเสี่ยวหยูว แล้วให้เสี่ยวหยูวมาอยู่บ้านตนเพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่จับพิรุณได้ ริต้าจึงแสดงอาการไม่พอใจ ความรักและห่วงใยที่ทั้งสองมีให้กันทำให้เสี่ยวหยูวละอายใจ

“เธอคิดไตร่ตรองแต่ละฉากที่เกิดขึ้นอย่างละเอียด ดูเหมือนว่าตาแก่เปลี่ยนไป ตอนนี้เขาไม่น่าเกลียด จนทนไม่ไหวแล้ว แม้ว่าร่างส่วนบนจะเปลือยเปล่าสกรปรกโสโครก แต่ลีลาท่าทางก็ไม่ถึงกับไร้ยางอาย โสมมหนัก เขาถามว่าพ่อคุณตี้มเหล่าใหม่ ไม่ได้ถามถึงเพื่อนชายของเธอว่าเป็นอย่างไร เขาเปรียบเทียบตัวเองกับพ่อเธอ ไม่ได้เปรียบกับเพื่อนชาย อาจจะเป็นว่าเขาถือว่าตัวเองเป็นคนคราวพ่อ อาจจะถูกเธอแบบผู้ใหญ่จูบเด็ก”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 53)

จากบทบรรยายแสดงว่าความรักความห่วงใยที่ตาแก่มีให้เสียวยาวช่วงกลางเรื่องเปรียบกับความรักของพ่อที่มีให้ลูกสาว ตาแก่มีอารมณ์ที่ละเอียดอ่อนแล้วปฏิบัติตัวต่อเธอดีขึ้น ชายแก่ทำตัวดีขึ้นจนกล้าออกไปทำงานเล่นดนตรีเปิดหมวกอย่างที่เคยทำสมัยยังหนุ่ม แล้วพัฒนากลายเป็นความรักต่อเสียวยาวในท้ายที่สุด

1.4 เรื่องตำนานกับข้าวคู่ มีโครงเรื่องใหญ่เสนอเรื่องความต้องการของชายหนุ่มที่ต้องการมีรักที่ปราศจากการผูกมัดต่อหญิงสาว 2 คน ที่ต่างกัน 2 รูปแบบ อันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ร้ายแรง คือ การถูกโต้กลับด้วยอำนาจของสตรีผ่านอาหาร ดังคำว่า “เขาสังเกตว่าไม่ใช่แต่คิ้วร่วงเท่านั้น ผมยังร่วงเป็นกำ ๆ อีกด้วย เขาหวงคิดถึงญาติที่เป็นมะเร็งต้องให้เคมีบำบัดก็มีสภาพแบบนี้ ในตอนท้ายทั้งคิ้วและผมก็หลุดเหลือหรือมແற்றັມ พอลมพัดผมก็ร่วงไปไม่เหลือเลย” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 82-84)

บทบรรยายข้างต้น เป็นเหตุการณ์ที่ “เขา” ต้องการมีความสัมพันธ์แบบไม่ผูกมัดกับหญิง 2 คน ที่มีทักษะการทำอาหารต่างกัน เหมือนเหมือนเป็นหญิงเสฉวนจึงถนัดทำกับข้าวรสเผ็ดร้อน ส่วนปิงปิงเป็นหญิงจีนที่ครอบครัวอพยพไปอยู่แคนาดาจึงไม่ถนัดทำอาหารจีน แต่ก็ฝึกทำซูบและอาหารรสอ่อนเพื่อคนรัก หญิงทั้งสองได้กลับความสัมพันธ์ที่เห็นแก่ตัวของ “เขา” ด้วยการทำอาหารที่มีฤทธิ์ต้านกันกลายเป็นพิษส่งผลเสียต่อสุขภาพ

เรื่องตำนานกับข้าวคู่ มีโครงเรื่องย่อยสอดแทรกความเชื่อด้านวัฒนธรรมอาหารจีนว่าอาหารบางชนิดไม่ควรรับประทานร่วมกับกับอาหารชนิดใด เพราะจะทำให้เกิดปฏิกิริยาเป็นพิษภายในร่างกาย เช่นกรณีของตัวละคร “เขา” ต้องผมร่วงอย่างหนัก ความว่า

หมอมขวิดคิ้ว “กินเข้าไปแบบนี้บ้าแน่ ๆ ที่คุณไม่สบาย คุณไปกล่าวโทษคนทำกับข้าวที่บ้านคุณได้เลยครับ ปอดหมอกินกับหอยขมไม่ได้ เนื้อกระต่ายกินกับขึ้นฉ่ายไม่ได้ เต้าหู้กับน้ำผึ้งกินเข้าไปด้วยกันไม่ได้ เต้าหู้กับหอมหัวใหญ่ก็ไม่ได้ อย่างนี้ทั้งผมทั้งคิ้วของคุณถึงได้ร่วง หรือตายเลย แต่อาหารเป็นพิษในครั้งนี้อะไรยังไม่ใช่ประเด็นที่สำคัญที่สุด ที่แย่ที่สุดคือ คุณกินวิตามินซีเข้าไปเพื่อแก้ปัญหามผมร่วงใช่ไหม กินกับกุ้งจำนวนมากของ 2 อย่างนี้ ทำให้เกิดสารหนูขาวในท้องคุณ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 87)

ข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่านวนิยายชุด "รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ" ของนักเขียนหญิงสามคนทั้ง 4 เรื่อง มีโครงเรื่องหลักที่มีลักษณะร่วมกัน คือ ความรัก แต่เป็นความรักที่มีการแสดงออกแตกต่างกัน โดยมีโครงเรื่องรองทำให้เรื่องมีความน่าสนใจและซับซ้อนมากขึ้น เรื่องโคมสั้มดวงน้อย มีโครงเรื่องหลักแสดงความรักอันบริสุทธิ์และความกตัญญูที่ลูกสาวที่มีต่อแม่ที่กำลังป่วยด้วยการตามหมอมารักษา และอยู่ปรนนิบัติแม่อย่างเต็มความสามารถ โดยมีโครงเรื่องรองแสดงความเมตตาที่มนุษย์มีต่อกันทำให้ “ฉัน” ซึ่งไม่รู้จักเด็กหญิงมาก่อน หยิบยื่นความช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่วนเด็กหญิงก็แสดงกตัญญูด้วยการทำโคมสั้มดวงน้อยให้ตัวละคร “ฉัน” ใช้ส่งทาง อันเป็นคุณธรรมที่มีอยู่ประจำใจหญิงจีนทุกคน สะท้อนความมุ่งมั่นกล้าหาญของเด็กน้อยที่ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาด้วยแนวคิดด้านบวก เรื่องหมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ เสนอเรื่องราวความรักความเมตตาที่หนูน้อยหมิงจื่อมีต่อสัตว์ มีโครงเรื่องรองแสดงความรัก ความห่วงใยของคนในครอบครัว อันแสดงให้เห็นความผูกพันของชาวจีนที่มีต่อคนในครอบครัวอย่างลึกซึ้ง สะท้อนให้เห็นความงดงามยิ่งใหญ่ของหัวใจอันบริสุทธิ์ของมนุษย์

ทุกวัยในสังคมจีน เรื่องสาวน้อยเสียหยาผู้มีโครงเรื่องหลักแสดงความรักและความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ระหว่างเสียหยา และตาแก่ ที่เสียหยาว่าจ้างตาแก่มาเป็นสามีปลอมตามคำแนะนำของชายคนรักชื่อเจียงเหว่ย ความอ่อนโยนมีเมตตาขยันขันแข็งเอาการงานและช่วยเหลืองานบ้านด้วยความเต็มใจตามลักษณะ ของหญิงจีน ที่เสียหยาแสดงออกต่อตาแก่ ทำให้จิตใจที่หยาบกระด้างของเขาลงใจจนพบกับตัวตนคือ ความเป็นสุภาพบุรุษเหมือนตอนที่ตาแก่ยังหนุ่ม แล้วปฏิบัติตนอ่อนโยนกับเสียหยาจนกลายเป็นความรักอันบริสุทธิ์ ส่วนโครงเรื่องย่อยแสดงความรักความสัมพันธ์ระหว่างตาแก่กับบริตัวคนรักที่เป็นคู่นอนของเขา ทำให้ตัวละครตีเกิดความขัดแย้งกับเสียหยาเพราะความหึงหวงแต่ก็พ่ายแพ้ความดีงามของสาวน้อย ส่วนความรักที่ร้อนแรงแบบหญิงสาวกับชายหนุ่มระหว่างเจียงเหว่ยกับเสียหยาไม่ใช่ความรักที่บริสุทธิ์ เพราะเจียงเหว่ยมักใช้กำลังและมักหาผลประโยชน์จากการแต่งงานปลอมของเธอ เสียหยาจึงสัมผัสถึงความรักบริสุทธิ์ที่ชายแก่มีต่อเธอ ชายแก่ซึ่งพบกับความรักและคุณค่าของชีวิตจึงสละภรรยาที่คบในวาระสุดท้ายของชีวิต ส่วนเรื่องตำนานกับข้าวคู่มิโครงเรื่องใหญ่เสนอเรื่องของชายหนุ่มที่มีความรักที่เห็นแก่ด้วยการคบซ้อนแบบไม่ต้องการผูกมัดกับหญิงสาว 2 คน จึงการถูกโต้กลับด้วยอำนาจของสตรีผ่านอาหาร มีโครงเรื่องรองสะท้อนความเชื่อเรื่องอาหารที่มีฤทธิ์ต้านกันก่อให้เกิดพิษในร่างกาย และสะท้อนวิธีการแสดงความรักความผูกพันต่อครอบครัวของผู้หญิงจีนผ่านการทำอาหาร ซึ่งทำให้เนื้อเรื่องมีความซับซ้อนสนุกสนานมากขึ้น สรุปได้ว่า “รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ” เสนอโครงเรื่องความรักที่หลากหลายผ่านงานวรรณกรรมร้อยแก้วขนาดสั้น ที่ซาบซึ้งใจด้วยเหตุการณ์สะท้อนใจอย่างนุ่มนวลไม่ว่าจะเป็นความผูกพันลึกซึ้ง ความรักในบริบทใหม่ที่แสดงให้เห็นมิติของความรักที่ถือประโยชน์ของตนกับความรักที่เกิดจากความดีงามและเสียสละ อันสะท้อนให้เห็นว่าความรักเป็นทั้งรอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจมนุษย์

2. ตัวละคร (Character)

ตัวละคร (Character) คือ บุคคลที่ผู้ประพันธ์แต่งหรือสมมติขึ้นมาเพื่อให้มีบทบาทในเรื่อง ทำให้เหตุการณ์ในเรื่องดำเนินต่อไปตั้งแต่ต้นจนจบ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นมนุษย์อาจเป็นได้ทั้งสัตว์และสิ่งของ ตัวละครที่อยู่ในโครงเรื่องต้องถูกแต่งขึ้นมาให้ผู้อ่านรู้สึกสมจริง ตัวละครแต่ละตัวต้องมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ผู้ประพันธ์เขียนให้เข้าใจนิสัยของตัวละครแต่ละตัวได้ขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์ต้องการสื่อออกมาในลักษณะไหน สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครเอก (Protagonist) และตัวละครประกอบ (Subordinate) (Evans, 2563) ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนทั้ง 3 คนประกอบสร้างตัวละครดังนี้

2.1 โคมส์มดงน้อย

ตัวละครเอก เรื่องโคมส์มดงน้อยมีตัวละครเอก 2 คน คือ “ฉัน” และเด็กหญิง มีรายละเอียดดังนี้

“ฉัน” เป็นตัวละครหญิงจีนจากถิ่นอื่นที่เดินทางมาเยี่ยมเพื่อนยังตึกที่ทำการสภาตำบล แถบชานเมืองนครดงชิง ในช่วงเวลาที่มีการปฏิวัติทางวัฒนธรรม แต่เธอก็ยังคงมีจิตใจดีงามและมีวิถีตามแบบวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม เช่นอ่าน “กวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง 300 บท” มีความเอื้ออารีต่อเพื่อนมนุษย์แม้ไม่รู้จักกันดังตัวบท

ฉันทาม “แม่หนูกินอะไรแล้วหรือยัง ในหม้อนั้นมีอะไร” เด็กหัวเราะเบา ๆ ตอบว่า “ข้าวต้มมันเทศ เป็นอาหารคินส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่วันตรุษจีนของเรา” ฉันทานีกอกว่าซื้อส้มมาด้วย ก็เลยหยิบส้มออกมาวางที่โต๊ะเล็กเตี้ย ๆ ข้างเตียง”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 12)

บทบรรยายข้างต้นแสดงว่า ผู้เล่าเรื่อง ที่ใช้สรรพนามแทนว่า “ฉันทาน” เป็นตัวละครที่มีจิตใจเมตตาอ่อนโยนชอบช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เธอฝ่าอากาศที่หนาวเย็นเต็มไปด้วยหิมะขึ้นเขาเพื่อนำของมาเยี่ยมไข้แม่ของเด็กหญิงอย่างเป็นห่วง เช่น ฉันทานเด็กหญิงว่าได้กินข้าวแล้วหรือยัง

ส่วนตัวละคร “เด็กหญิง” ขาดพ่อ เพราะหวังซุนหลังพ่อของเธอเคยช่วยส่งข่าวให้นักศึกษาที่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ พ่อจึงหายไปอย่างไร้ร่องรอยทิ้งให้เธออยู่กับแม่ตามลำพัง เด็กหญิงมีลักษณะใสซื่อบริสุทธิ์ รักและกตัญญูแม่ที่กำลังเจ็บป่วย เธอยังรู้คุณค่าตามลักษณะของคนจีนที่ถูกปลูกฝังกันสืบมา แม้ถูกกดดันจากกระแสความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายนอกก็ยังคงคุณลักษณะอันโดดเด่นนี้ได้ เด็กหญิงทนฝ่าอากาศหนาวเดินผ่านภูเขาหลายลูกมาที่ทำการสภาตำบลเพื่อโทรศัพท์หาหมอรักษาแม่ ตั้งตัวบท “หนูอยากโทรไปโรงพยาบาลพูดคุยกับหมอหู่ เมื่อกี้แม่หนูอ้วกออกมาเป็นเลือด เยอะเลย!” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 10)

บทสนทนาของเด็กหญิงกับตัวละคร “ฉันทาน” ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เด็กน้อยพยายามโทรตามหมอมารักษาแม่ด้วยความเป็นห่วงบุพการีผู้เป็นที่รัก เธอยังแสดงความรู้คุณ “ฉันทาน” ด้วยการนำเปลือกส้มมาโยงด้วยด้ายสีเส้นเป็นตะกร้าเล็ก เพื่อทำเป็นโคมไฟใช้ไม้ไผ่ทำเป็นค้ำถ่อจุดเทียนใส่ในเปลือกส้มทำเป็นโคมดวงน้อยแล้วส่งให้ผู้มีคุณถือส่องสว่างนำทาง “ฉันทาน” ออกจากกระท่อกลางป่าฝ่าเขากลับไปยังตึกของเพื่อน ตัวบทว่า “มืดแล้วคะ ทางก็ลื่น โคมส้มน้อย ๆ นี้ จะส่องทางให้คุณขึ้นเขาไปได้” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 14)

ข้อความข้างต้นแสดงว่า “เด็กหญิง” เป็นตัวละครที่มีความกตัญญูต่อแม่มีความมุ่งมั่นกล้าหาญ รู้คุณค่า ไม่หวังตัวเองและเป็นห่วงผู้อื่นอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังเป็นตัวละครที่มองโลกในแง่ดีจินตนาการในทางบวกไปสู่ตัวละคร “ฉันทาน” ซึ่งกล่าวว่าเด็กหญิงทำให้เธอรู้สึกเหมือนมีแสงสว่างไม่รู้จัก

ตัวละครประกอบ ตัวละครประกอบที่สำคัญได้แก่ แม่เด็กหญิง เพื่อนของผู้เล่าเรื่อง และหวังซุนหลิน มีหน้าที่ทำให้ตัวละครเอกแสดงพฤติกรรมที่เป็นแก่นเรื่องหลัก นอกจากนี้ยังให้ตัวละครรองบอกเล่าเรื่องราวของตัวละครเอกและแสดงทัศนะเกี่ยวกับตัวละครเอกด้วย ดังนี้

เพื่อนของ “ฉันทาน” เป็นตัวละครประกอบที่ไม่ค่อยมีบทบาทมากนักแต่ก็มีส่วนสำคัญที่เป็นผู้เล่าเรื่องราวของครอบครัวหวังซุนหลินหลังพ่อของเด็กหญิงหายไปเพราะมีส่วนช่วยส่งข่าวให้นักเรียนแพทย์ที่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้หวังซุนหลินถูกทำให้หายไปอย่างไร้ร่องรอยปล่อยให้เด็กหญิงอยู่กับแม่อย่างลำบาก ความว่า

เพื่อนพูดอย่างแปลกใจ “หวังซุนหลินช่างไม้คนนั้นนะเธอ เธอรู้จักเขาได้อย่างไร ปีที่แล้วนักเรียนแพทย์ 2-3 คน ในโรงพยาบาลที่อยู่ด้านล่างของภูเขาถูกจับไป เพราะเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ อีกไม่นานหวังซุนหลินก็หายไป”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 16)

จากตัวอย่างบทบรรยายแสดงให้เห็นว่าเพื่อนของ “ฉันทน์” เป็นผู้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวหวังซุนหลิน แล้วเล่าชีวิตของหวังซุนหลินว่า เขาเป็นช่างไม้และเป็นพ่อของเด็กหญิง แต่หายตัวไปโดยไม่ทราบสาเหตุเพราะมีส่วนช่วยส่งข่าวให้นักศึกษาแพทย์ ทำให้เด็กหญิงและแม่ของเธอใช้ชีวิตอยู่กันอย่างลำพัง

แม่ของเด็กหญิง เป็นตัวละครที่ส่งผลกระทบต่อเด็กหญิงแสดงความรักความกตัญญูเนื่องจากป่วยหนักอาเจียนเป็นเลือด เด็กหญิงจึงเดินฝ่าเขาท่ามกลางอากาศอันหนาวเหน็บเพื่อตามหอม จนพบ “ฉันทน์” ซึ่งรู้เรื่องราวแล้วนำมาเล่าต่อ ส่วนหวังซุนหลิน เป็นตัวละครประกอบที่เล่าถึงผ่านเพื่อนของตัวละคร “ฉันทน์”

2.2 หมิงจื้อกับเหมียวน้อยมีจื้อ

ตัวละครเอก มี 2 ตัว คือ สวีหมิงหรือหมิงจื้อ และแมวน้อยมีหรือเหมียวน้อยมีจื้อ มีรายละเอียดดังนี้

สวีหมิง เป็นเด็กชายตัวน้อยที่คนทั่วไปมักเรียกว่า หมิงจื้อ เป็นเด็กขายนิสัยร่าเริงอ่อนโยนมีเมตตาต่อสัตว์ เขาอาศัยอยู่กับพ่อตามลำพังเพราะแม่ได้ทุนนักวิชาการแลกเปลี่ยนต้องไปอาศัยอยู่ที่แคนาดาชั่วคราว เขาอยู่กับพ่อที่ห้องในตึกแห่งหนึ่งในตัวเมือง แม่ของหมิงจื้อไม่ชอบแมวจึงห้ามเลี้ยงในห้อง เมื่อแม่ไม่อยู่เขาจึงได้โอกาสขอแมวจากลุงเงินเพื่อนบ้านตึกเดียวกันไปเลี้ยงที่บ้านคุณย่าซึ่งอยู่ไม่ห่างจากตึกที่เขาอยู่มากนัก โดยอ้างว่าต้องการไว้เป็นเพื่อนยามที่เกษียณอายุแล้วไม่มีอะไรทำ ดังตัวบท “หมิงจื้อนั่งอยู่ข้าง ๆ อุ้มเจ้าเหมียวที่นอนเงิบ ๆ ลูกขนยาว ๆ ขาวราวกับหิมะของเจ้าเหมียวเบา ๆ บางครั้งก็เอาหน้าแนบตัวมัน”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ:19)

บทบรรยายข้างต้น เห็นได้ว่า สวีหมิงหรือหมิงจื้อ เป็นตัวละครที่มีบุคลิก สดใส ร่าเริงอ่อนโยน มีจิตใจเมตตาและรักสัตว์ เป็นตัวละครหลักที่ดำเนินเรื่อง

เหมียวน้อยมีจื้อ เป็นลูกแมวหนึ่งใน 3 ตัวของคุณลุงเงิน หมิงจื้อเลือกแมวตัวนี้มาเลี้ยงเพราะมีชีวิตชีวามากกว่าแมวตัวอื่น เหมียวน้อยมีจื้อมีขนฟูสีขาวทั้งตัวยกเว้นหางมีสีดำ กลางหลังมีจุดเล็กสีดำหน้อยหนึ่ง ย่าของหมิงจื้อเรียกมันอย่างเอ็นดูว่า “เจ้าแฮ่หวดลูกบอล” ความว่า “แมวตัวหนึ่งเป็นสีขาวทั้งตัวยกเว้นหางเป็นสีดำ กลางหลังมีจุดเล็ก ๆ สีดำจุดหนึ่ง ท่าทาง มีชีวิตชีวากว่าเพื่อน เดินเข้ามาใกล้ ๆ มือคุณย่า ใช้เท้าหน้าเชยปากกาที่กำลังเคลื่อนไปมา” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ:19) บทบรรยายแสดงให้เห็นว่าเหมียวน้อยมีจื้อ เป็นสัตว์เลี้ยงที่หมิงจื้อและคุณย่ารัก ซึ่งเล่าร่าเริงเป็นมิตรและมีชีวิตชีวายเป็นตัวละครหลักที่ทำให้เกิดเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ

ตัวละครประกอบ มี 4 ตัว คือ ตัวละครที่มีบทบาทมากคือ คุณย่า พ่อของหมิงจื้อ และคุณลุงเงิน ส่วนตัวละครแม่ของหมิงจื้อเป็นตัวละครที่ผู้เล่ากล่าวบรรยายถึงเท่านั้น

คุณย่า คุณย่าเป็นตัวละครที่ช่วยเสริมให้ตัวละครเอก “หมิงจื้อ” มีบทบาทมากขึ้น เธอเป็นหญิงชราวัยเกษียณที่ต้องอาศัยอยู่บ้านเพียงลำพัง มีบุคลิกสุขุม อบอวนและจิตใจดี บ้านอยู่ห่างจากตึกที่หมิงจื้ออยู่เท่าระยะเวลาปั่นจักรยาน 3 นาที คุณย่ารักหมิงจื้อจึงตามใจให้เลี้ยงแมวไว้ในบ้าน เมื่อเลี้ยงไปสักพักก็รักเอ็นดูแมวตัวนี้เช่นกัน ดังบทบรรยายว่า คุณย่าพูดยิ้ม ๆ “เอาตัวนี้ แต่ก็ต้องส่งทุกตัวคืนเขาไป เพราะเราจะต้องเตรียมหาขามข้าว ขามใส่ น้ำ หาที่ให้นอนอึนี้ หาที่ให้นอนนอน” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 22)

คุณพ่อหมิงจื่อ เป็นตัวละครที่มีบุคลิก เครื่องขริบ ชื่อสัตย์ในความรัก รักครอบครัว เจ้าระเบียบ และซื่อตรงใจ เมื่อหมิงจื่ออยากเลี้ยงแมวก็กตามใจ แต่ก็เป็นห่วงมารดาของตนจึงห้ามไม่ให้หมิงจื่อไปรบกวนคุณย่า คุณพ่อยังสอนให้หมิงจื่อรู้จักเขียนจดหมายไปหาแม่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ครอบครัวให้แน่นแฟ้นอยู่เสมอ แม่ต้องอยู่ไกลกันเพราะคุณแม่หมิงจื่อไปเป็นนักวิชาการแลกเปลี่ยนที่แคนาดา ดังบทบรรยายว่า พ่อพูดว่า “สวีหมิงต้องกลับไปกับผมครับ นอนกลางวัน ตื่นมาแล้วจะได้เขียนจดหมายถึง แม่” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 26)

คุณลุงเฉิน เป็นตัวละครที่มีบุคลิกอบอุ่น เมตตา รักสัตว์และมีน้ำใจ เป็นทั้งเพื่อนบ้านของพ่อ หมิงจื่อเพราะพักอาศัยที่ชั้น 3 ของตึกเดียวกัน ยังเป็นเพื่อนร่วมงานของพ่อ เป็นเจ้าของแมว และเอื้อเฟื้อไปดูแลแมวที่บ้านคุณย่าตามที่เด็กรบเร้าให้ไป แสดงถึงความมีน้ำใจที่คนจีนมีต่อเพื่อนบ้านที่ปรารถนาดีต่อกันด้วย

“คุณลุงเฉินเป็นเพื่อนร่วมงานของพ่อ ที่ห้องเขามีลูกแมว 3 ตัว แต่ละตัวขนยาวฟูเป็นก้อนกลมเหมือนดอกไม้น่ารักมาก ทุกคนพูดว่าคุณลุงเฉินรักแมวมกเหลือเกินให้แมวใครไปตัวหนึ่งเหมือนตั้งให้ลูกสาวแต่งงานออกไปคนหนึ่งต้องหาคนที่ไว้ใจได้จึงจะยอมให้ไป”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 20)

คุณแม่หมิงจื่อ แม่หมิงจื่อ เป็นตัวละครที่มีบุคลิกเข้มงวด ไม่ชอบแมวเป็นต้น ตอนที่ทำให้อื้อเรื่องดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายเป็นตัวละครที่ผู้เขียนบรรยายให้เห็นความสัมพันธ์ของแม่กับหมิงจื่อที่เคร่งครัดสอนลูกให้รู้จักเหตุผลไม่ตามใจหากไม่มีเหตุผลเพียงพอ เช่น ไม่ให้หมิงจื่อเลี้ยงแมวเพราะทำให้บ้านสกปรก ดังด้วย

“หมิงจื่อรักแมวมก แต่แม่ไม่ชอบแมวเลย บอกว่าแมวไม่เหมือนหมา มันป็นปายและกระโดดไปทั่ว เดียวก็ขึ้นบนโต๊ะ เดียวก็ขึ้นบนเตียง สกปรกมากเหลือเกิน ถึงหมิงจื่อจะเฝ้า ขอร้องแม่ยังไง แม่ก็ไม่เห็นด้วยอยู่นั่นเอง”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 19-20)

ตัวละครประกอบทั้ง 4 ตัว ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของครอบครัวคนจีนรุ่นใหม่ ที่ต้องแยกจากครอบครัวใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น โดยมีอาศัยในห้องตามตึกสูงในเมือง แต่ก็ยังรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวเช่นมักไปเยี่ยมและดูแลคุณย่าอยู่เสมอ ทั้งยังมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านดูญาติมิตรด้วย

2.3 สาวน้อยเสี่ยวหยู

ตัวละครเอก มี 3 ตัว ได้แก่ เสี่ยวหยู ตาแก่ และเจียงเหว่ย และมีรายละเอียดดังนี้

เสี่ยวหยู เป็นกรรมกรหญิงชาวจีนอายุ 22 ปี อาศัยในชิตินีประเทศออสเตรเลีย เธอเป็นตัวละครที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย บุคลิกมองโลกในแง่ดีให้อภัยผู้อื่นเสมอ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนไม่ถือตัวและจิตใจดีงาม ขยันขันแข็งทำงานอย่างหนัก และปรารถนาดีต่อผู้อื่นจากใจจริง เธอเป็นคู่รักวัยเดียวกันกับเจียงเหว่ย ที่ดูไม่ทันทูณอมและมักใช้อำนาจทำร้ายเธอ เมื่อไม่พอใจแต่เธอก็เป็นฝ่ายอดทนเสมอ เสี่ยวหยูยังยอมจ่ายเงินแต่งงานปลอม ๆ กับตาแก่เพราะช่วยให้สามารถอยู่ในชิตินีเพื่อทำงานกรรมกรได้อย่างถูกกฎหมาย ดังบท

บรรยายว่า “ในแผ่นดินใหญ่...เธอพยาบาลคนที่ไม่มีความหวังจะดูแล คนจวนตายเหล่านี้ต่างขมว่าเธอมีจิตใจดีงาม เมื่อเธอจะออกจากประเทศ ใคร ๆ ว่าเป็นผลบุญที่เธอช่วยคนไว้” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ:33)

เสี่ยวหยูยังเป็นตัวแทนของหญิงจีนที่มีความแข็งแกร่งทางจิตใจดี ไม่โมโหง่าย มีนิสัยประนีประนอม เช่น ยอมจ่ายค่าเช่าบ้านของตาแก่เพิ่มเติมจากที่เจียงเหว่ยไปประท้วงเพื่อลดราคา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา เสี่ยวหยูยังปรารถนาดีช่วยเหลือคนด้วยความเต็มใจ เช่น สละเวลาทำความสะอาดบ้านและช่วยเหลือดูแลตาแก่ด้วยความจริงใจ จนทำให้ตาแก่ที่หยาบคายกลายเป็นคนที่อ่อนโยนแล้วรักเธอในที่สุด ขณะที่เสี่ยวหยูเองก็เห็นว่าการรักที่ทันทูณยอมให้เกียรติเธอมีคุณค่ามากกว่าความสัมพันธ์ลับที่เธอมีต่อเจียงเหว่ยคนรัก

ตาแก่ เป็นชายชราชาวชิตนีย์ วัย 67 ปี มีพื้นหลังชีวิตเป็นคนล้มเหลวจากการสูญเสียคนรักเก่า ทำให้อารมณ์ร้อนหยาบคาย เขาคบกับริต้าและมีสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งต่อกัน ตาแก่ไม่กล้าออกไปเล่นไวโอลินหาเงินเหมือนสมัยยังหนุ่ม เขาขายตัวเองรับจ้างแต่งงานกับผู้หญิงจีนตามคำของริต้าด้วยเงิน 15,000 เหรียญ เพื่อแลกกับสิทธิ์ความเป็นพลเมืองและสิทธิ์ทำงานได้อย่างถูกกฎหมาย ดังบทว่า “...เขาเลิกสีไวโอลินในบ้านแต่ออกไปหาเงินแบบที่ริต้าต้องการเสี่ยวหยูทราบโดยบังเอิญว่า ตาแก่ออกจากบ้านไปทุกวันเพื่อขายงานศิลปะนั่นเอง”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 58)

เมื่อตาแก่แต่งงานกับเสี่ยวหยูแล้วให้เธอมาพักอาศัยในบ้าน จึงเห็นเธออดทนทำงานอย่างหนัก ขยันอดออมแต่ไม่แล้งน้ำใจช่วยดูแลตนอย่างดี ตาแก่จึงค้นพบศักดิ์ศรีและคุณค่าในตัวตนสมัยยังหนุ่ม ปรับตนเองเป็นคนสุขุม อบอุน มีจิตใจอ่อนโยนต่อเสี่ยวหยู กล้าออกไปสีไวโอลินแลกเงิน ทั้งยังรักทันทูณอมเสี่ยวหยูด้วยความจริงใจจนเธอรู้สึกรักและอบอุนในใจ ต่างจากเจียงเหว่ยที่มักใช้กำลังข่มเหงเธอ

เจียงเหว่ย เป็นตัวละครชายชาวจีนวัยหนุ่มที่มีอุปนิสัยมองโลกในแง่ร้าย โมโหร้าย เคียดแค้นชอบดูถูกผู้อื่น เตี้ยตัวเตี้ยร้าย ถ้ารักใคร่มากก็เกลียดมากเช่นกัน ถือได้ว่าเป็นตัวละครที่มีความลึกซึ้งซับซ้อนทางอารมณ์ทำให้เนื้อเรื่องคาดเดายากและชวนให้ติดตาม เจียงเหว่ยเป็นคนที่รักของเสี่ยวหยูทั้งคู่มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกันแต่เขาไม่ทันทูณอมเสี่ยวหยูมักใช้อำนาจทำร้ายร่างกาย และแสดงอารมณ์โกรธฉุนเฉียวใส่เธอ

“เจียงเหว่ยกระโจนเข้าห้องน้ำ ดึงกระดาษชำระออกมาจับหน้าเธอถูปาก จมูก หน้าเธออย่างรุนแรง เสี่ยวหยูคิดว่าเขาน่าจะเห็นอยู่ชุด ๆ ว่าบนโต๊ะก็มีกระดาษเช็ดมือ เธอไม่ต่อสู้กับเขา กลัวว่าเขาจะยิ่งโกรธ ระบายอารมณ์ไม่สิ้นสุด เสี่ยวหยูอยากร้องไห้ แต่เห็นเขาขบหน้ำอยู่บนบ่าเธอควบคุมตัวเองไม่ได้ เธอยิ่งรู้สึกว้าบาดแผลในใจเขาหนักและลึกกว่าเธอมากนัก”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 42)

ตัวละครประกอบ ที่สำคัญในเรื่องมี 3 ตัว คือ ริต้า เพื่อนของเจียงเหว่ยและแม่ของเสี่ยวหยู

ริต้า เป็นหญิงชาวออสเตรเลียวัยกลางคนเป็นคู่นอนของตาแก่ เธอไม่ชอบทำงานและบังคับตาแก่ยอมรับจ้างแต่งงานปลอมเพื่อนำเงินมาดูแลเธอ ริต้าเป็นตัวละครที่มีบุคลิกซื่อสัตย์ต่อความรัก ปากร้ายใจดี รักความสบาย ชี้ประชด ไม่ชอบผู้ชายซี้เกียจและไม่ชอบการถูกนอกใจ ริต้าทำให้เสี่ยวหยูอึดอัดเพราะต้องอยู่บ้านร่วมกัน ดังเหตุการณ์ที่ริต้าพรวดพราดเข้าห้องน้ำเพื่อถ่ายหนักขณะที่เสี่ยวหยูยังอยู่ในห้องน้ำ ตัวบทว่า

ริต้าพูดทั้ง ๆ ที่ยังนั่งอยู่ที่ซั๊กโครก เขิดหน้า เสี้ยวหวิวถามว่า ตาแก่จะอย่างไร “เขาเระะ ก็ เขาแต่งงานกับเธอไปแล้วไม่ใช่เระะ” เธอยิ้มอย่างชั่วร้าย

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 57)

หลังแต่งงานปลอมริต้าแสดงอารมณ์หึงหวงฉุนเฉียวต่อเสี้ยวหวิว เมื่อพบหนทางดีกว่าริต้าเลือก ทิ้งตาแก่ไปแต่งงานกับคนมีเงินเพราะเห็นแก่เงินและความสบายทำให้ตาแก่รู้สึกเศร้า แม้ริต้าจะจากไปแล้วแต่ ตาแก่ยังตะโกนเรียกริต้าทุกครั้งที่มีน้ำในหม้อต้มกำลังเดือดด้วยความเคียดขื่น ดังบทบรรยายว่า

“ริต้าไม่กลับมาอีก ตาแก่นั่งกินเหล้าเสียบ ๆ เสี้ยวหวิวคิดเอาเองว่า ความเสียบนั่นคือ ความระทมใจ ตอนทำความสะอาดห้องน้ำ เสี้ยวหวิวหยิบจับแปรงที่ใช้หมดแล้วของริต้าโยนทิ้งลงขยะไปประเดี๋ยวเดียวอับแปรง นั้นก็กลับมาวางอยู่ที่เดิม เสี้ยวหวิวเข้าใจว่าเป็นเพราะตาแก่โหยหาริต้า ตาแก่ไม่เอ่ยถึงริต้าเลยแต่ไม่ใช่ครั้งเดียว ที่เขาร้องตะโกน “ริต้าน้ำเดือดแล้ว”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 58)

เมื่อริต้าจากไปเพราะไม่ต้องการดูแลตาแก่ จึงเหลือเพียงเสี้ยวหวิวเพียงคนเดียว ทำให้ตาแก่ ขาบซึ้งและประทับใจในตัวเสี้ยวหวิวที่มีความดีภายในจิตใจ

เพื่อนของเจียงเหว่ย เป็นตัวละครที่มีบุคลิกรักพวกพ้องพร้อมที่จะช่วยและสนับสนุนเพื่อนใน ทุก ๆ เรื่อง เช่น หาสำนักจัดหาคู่ชาวออสเตรเลียเพื่อจ้างแต่งงานกับหญิงชาวจีน ดังบทบรรยายว่า

เพื่อนเจียงเหว่ยคนหนึ่งพบสำนักงานหาคู่จัดให้ผู้หญิงผู้ชายอยู่ด้วยกัน “ต้องจ่ายตั้ง 15,000 เหรียญ” เพื่อนกล่าวเตือน

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 37)

แม่ของเสี้ยวหวิว เป็นตัวละครที่ใช้อารมณ์เหนือเหตุผลเอาตัวเองเป็นจุดศูนย์กลางของโลก สนใจความรู้สึกสยตายของภรรยาออกมากกว่าความรู้สึกของคนในครอบครัว ดังบทบรรยายว่า

ตอนจะขึ้นเครื่องบิน กระเป๋าเดินทางเกิดแตก คุณแม่เห็นว่าทั้งห้องโถงนั้นเหลือแต่เธอคนเดียว จึงโกรธมาก “ไปไม่ทัน! ทำไมทำตัวยี้ดขาดอดแบบนี่!” เธอเงยหน้าขึ้นยิ้มแล้วตะโกนว่า “หนูก็รีบอยู่แล้ว!”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 35)

ข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่าผู้แต่งสร้างให้ตัวละครเอกมีบทบาทมากคือ เสี้ยวหวิว ตาแก่ และเจียงเหว่ย ซึ่งระหว่างเสี้ยวหวิวและเจียงเหว่ยมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง เมื่อเจียงเหว่ยมาศึกษาที่ออสเตรเลียจึงให้คู่รักของตน หาเงินมาจ้างตาแก่แต่งงาน เพื่อประโยชน์ของเขา เสี้ยวหวิวจึงต้องรับภาระหนักอึ้งและยอมทำงานกรรมกร เพิ่มเติมเพื่อหาเงินเป็นค่าจ้าง และค่าเช่าบ้านอยู่ด้วยกันกับเจียงเหว่ย แต่เพราะความขยันประหยัดและความดี ของเสี้ยวหวิวทำให้ตาแก่ซึ่งเดิมมีความหยาบคาย กลายเป็นคนสุภาพและเปลี่ยนแปลงตัวเองในทางที่ดี สะท้อนให้เห็นความดีงามของผู้หญิงจีนที่สามารถสร้างความมั่งคั่งได้ทุกสถานที่ ส่วนตัวละครประกอบที่มีบทบาทมาก ได้แก่ ริต้า เป็นคู่เปรียบให้เห็นลักษณะหญิงจีนที่ขยัน ประหยัด อดทน และดีงามจากเนื้อแท้ในจิตใจได้เด่นชัดขึ้น

2.4 ตำนานกับข้าวคู่

ตัวละครเอก ในเรื่องนี้มี 3 ตัว คือ เขา เหมียนเหมียน และปิงปิง มีรายละเอียดดังนี้

เขา เป็นตัวละครเอกชายชาวจีนสมัยใหม่ที่มีประสบการณ์ทางครอบครัวในวัยเด็กไม่ตึ๊ง จึงปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์กับหญิงสาวสองคนแบบไม่ผูกมัด และปิดบังซ่อนเร้นในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ เขาคบกับเหมียนเหมียนเพื่อนที่ทำงานวัยไล่เลี่ยกัน และคบซ้อนกับปิงปิงนักศึกษาสาวชาวจีนที่ครอบครัวอาศัยอยู่ที่แวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา โดยคิดว่าตนสามารถจัดการความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนนี้ได้ดีกว่าพ่อ “เขา” มีบุคลิกมั่นใจในตัวเองสูงมีความคิดเป็นของตนเอง คิดรอบคอบและจัดสรรเวลาชีวิตได้ดีแต่ไม่ซื่อสัตย์ต่อความรัก ความว่า “เมื่อเริ่มทำงาน เขาตัดสินใจว่าจะไม่ให้ชีวิตอับเฉา ฉะนั้นเขาจึงหาผู้หญิง 2 คน มาทำกับข้าวให้เขาคิดว่าตัวเองมีการศึกษาสูง ฉะนั้นเขาจึงมีเทคนิคการจัดการความสัมพันธ์ได้ดีกว่าพ่อ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 76)

“เขา” ได้รับการสั่งสอนคืนด้วยการที่ผู้หญิงทั้งสองได้กลับด้วยอำนาจที่อ่อนโยนของอาหาร คือทั้งสองทำอาหารที่มีฤทธิ์ขัดแย้งกันให้เขากินจนเกิดเป็นพิษในร่างกายจนมั่ววุ่น เมื่อ “เขา” ตัดสินใจแต่งงานกับหญิงอีกคนหนึ่งกลับพบว่าภรรยาของเขามีความสัมพันธ์ที่ซ่อนเร้นกับเชฟประจำร้านอาหารของภรรยา เพราะที่บ้านเธอทำเนื้อหันผอยผัดกับผักดองอย่างหยาบ ๆ แซ่เย็นไว ซึ่งสะท้อนความไม่ใส่ใจเพราะไม่ได้รักสามีอย่างตน แต่สามารถทำที่ราวมิสูที่รสชาติดีให้กับพ่อครัวหนุ่มหล่อที่อันสะทอนถึงความรักและความสัมพันธ์ฉันที่ซู้สาวของทั้งคู่

เหมียนเหมียน หญิงชาวจีนอายุ 29 ปีจากเสฉวน ที่มีวัฒนธรรมการกินอาหารที่รสชาติเผ็ดร้อนชาลิ้น เธอเป็นเพื่อนในที่ทำงานของ “เขา” ซึ่งตกลงมีความสัมพันธ์แบบลับ ๆ “แบบเหวตาไม่ทราบ ฝึไม่รู้อู” เธอไม่ใจอ่อนให้ใครง่าย ๆ และมีเสน่ห์และพรสวรรค์ด้านการทำอาหารรสจัดอันเป็นเอกลักษณ์ของเสฉวน ดังบทบรรยายว่า “เหมียนเหมียนเป็นคนหัดให้เขากินเผ็ดจนเป็นนิสัย เธอมีพรสวรรค์ทำกับข้าวเก่ง สามารถทำให้เขาเคลิบเคลิ้มตื่นตาตื่นใจกับรสชาติอาหารที่ไม่เคยกินมาก่อน”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 78)

ปิงปิง เป็นเด็กนักเรียนมหาวิทยาลัย ครอบครัวเธอเป็นคนจีนโพ้นทะเลที่อพยพไปอยู่แวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เธอจึงไม่มีพรสวรรค์ด้านการทำกับข้าว แต่เพราะความรักจึงพยายามงัดตำราทำอาหารให้ “เขา” เพื่อแสดงความรัก ปิงปิงมีบุคลิกสง่างาม บอบบาง น่าปกป้อง มีความใสซื่อบริสุทธิ์ ดังบทบรรยายว่า “ในด้านรูปร่างหน้าตา เธอเป็นคนขาว สะอาดเกลี้ยงเกลา สวยงามบอบบาง ไม่ฝั่งผาย ชอบบอกดอก ให้ความรู้สึกเหมือนกับงอตัวเข้ามา ตรงกับความต้องการของเขาคืออยากจะถูกปกป้อง”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 79)

ตัวละครประกอบ มี 5 ตัว คือ คุณหมอ ภรรยาของเขา พ่อครัว พ่อของเขาและแม่ของเขา ดังนี้

คุณหมอ ตัวละครคุณหมอน่าจะเป็นแพทย์แผนจีนที่วินิจฉัยว่าอาหารที่ “เขา” กินทั้งอาหารรสจัดจ้านของเหมียนเหมียนและซูปของปิงปิง เมื่อทานพร้อมกันแล้วกลายเป็นพิษทำให้มีสารหนูตกค้างส่งผลให้ “เขา” มั่ววุ่น คุณหมอจึงเป็นตัวละครที่ช่วยตัวเองให้พบคำตอบของปัญหาทางสุขภาพ ด้วยทว่า “คุณวางใจ

เถาะครีบ โครกแบบนี้ขอเพียงแค่ล้าวิ่งมาให้ผมรักษา ผมก็มีวิธีรักษาได้ ช่วยคุณได้ แต่ที่สำคัญ คือ คุณต้องดูแลควบคุมตัวเอง ต้องรักษาสภาพร่างกายในช่วงนี้ คุณต้องระวังเรื่อง การดื่มกิน” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 84)

ภรรยาของ “เขา” เป็นภรรยาที่ตัวละครเอกพบและแต่งงานด้วยหลังยุติความสัมพันธ์กับเมียเดิมและปิ้งปิ้งแล้ว เขาทราบเพียงว่าภรรยาทำอาหารไม่เป็น ความว่า “ภรรยาเป็นคนซี้เกียจทำกับข้าว แกรมฝีมือทำกับข้าวก็ธรรมดา ๆ ไม่ได้ร่อยเป็นพิเศษ” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 89) ซึ่งแท้จริงแล้วภรรยาของ “เขา” ไม่ได้ซี้เกียจหากแต่ขาดความรักความใส่ใจต่อสามี เพราะลอบเป็นชู้กับพ่อครัวรูปหล่อ ดังที่เขาพบว่าชู้ที่รามิสุที่ทำให้พ่อครัวแสดงถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้ง อันแสดงให้เห็นผู้หญิงเงินใช้อาหารเป็นเครื่องมือแสดงความรัก

พ่อครัวรูปหล่อ เป็นชายหนุ่มรูปหล่อ สง่างาม รูปร่างหน้าตาดี มีเสน่ห์และมีฝีมือในการทำอาหาร แต่ไร้ศีลธรรมและไร้ความรู้ผิดชอบชั่วดีซู้รักของภรรยาของตัวละคร “เขา” มีบทบาทให้ตัวละครเอกเข้าใจความสัมพันธ์ว่าความรักสามารถแสดงออกด้วยความใส่ใจปรุงอาหารเพื่อผู้ที่ทำอาหารรัก “ที่แท้พ่อครัวเป็นชายหนุ่มรูปหล่อแบบนี้เอง เขาพูดทักทายอย่างมีมารยาทว่าได้ยินชื่อเสียงมานาน” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 90)

พ่อของ “เขา” พ่อของเขาเป็นตัวละครที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อความรักไม่สามารถจัดสรรเวลาชีวิตคูให้ลงตัว ขาดความรอบคอบ เป็นตัวละครที่สร้างบาดแผลในใจให้ตัวละครเอกเห็นความแตกแยกในครอบครัวและรักที่มีปัญหา ทำให้ตัวละครเอกจัดการปัญหาด้วยการคบซ้อนและมีความรักที่ปิดบังโดยหวังว่าจะแก้ปัญหาความรักที่พ่อตนเคยพบได้ ความว่า “พ่อกับผู้หญิงคนนั้นเล่นหูเล่นตาจิบกัน หยิบส่งซ้อนตะเกียบกันไปมา ปนกับเสียงสับเนื้อดิ่ง โป๊ก ๆ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 72)

แม่ของ “เขา” ตัวละครแม่ของเขาเป็นตัวละครที่สวย สง่างาม รักครอบครัว มีฝีมือในการทำอาหาร มีความละเอียดประณีต และถือความสะอาด และความปลอดภัยในอาหารเป็นสิ่งสำคัญ ดังบทบรรยายว่า

“เขาจำได้ราง ๆ ว่าแม่อีกสวยเหมือนสาวงามในภาพเขียนจีน แม่ทำกับข้าวอยู่ในครัวไม่ชอบให้ใครเข้าไปยุ่ง ทางเดียวที่จะได้เห็นคือ ต้องมองทางหน้าต่างที่ปิดกระดาดสีขาว จะมองเห็นเงาหน้าด้านข้างของแม่วาง ๆ หลังกระดาดขาวนั้นเห็นเหมือนแม่ถอนหายใจเบา ๆ เป็นเช่นนี้จนถึงอายุ 8-9 ขวบ เขาก็เห็นว่าการทำกับข้าวเป็นงานบ้านที่เจียบ และละเอียดประณีตมาก”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 71-72)

จากข้อมูลตัวละครเรื่องเล่าทั้ง 4 เรื่อง สามารถสรุปได้ว่า ตัวละครเอกจากเรื่อง **โคมสัมดวงน้อย** มี 2 ตัว คือ “ฉัน” และเด็กหญิง ตัวละครฉันเป็นผู้เข้ามาพบเด็กหญิงกำลังโทรศัพท์หาหมอไปรักษาแม่ที่ป่วยหนัก ได้พบเห็นความรักตัณญาของเด็กหญิง และยังรับโคมสัมดวงน้อยที่เด็กหญิงมอบให้ด้วยความสำนึกในบุญคุณ ในขณะที่เด็กหญิงเองก็ได้รับรู้ถึงความเมตตาที่คนแปลกหน้ามีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ตัวละครเอกทั้งสองจึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นของเรื่องเกี่ยวกับความรักอันบริสุทธิ์ที่ผู้คนควรมีต่อกัน เรื่อง **หมิงจือกับเหมียวน้อยมีจือ** มีตัวละครเอก 2 ตัว คือ สวีหมิงหรือหมิงจือ เด็กน้อยใส่ชื่อบริสุทธิ์ผู้ต้องการเลี้ยวแมวโดยหาข้ออ้างต่าง ๆ และแมวน้อยน่ารักที่ทำให้เด็กน้อยมีกิจกรรมร่วมกันกับคุณย่าที่อยู่ต่างบ้านกัน ตัวละครเอกทั้งสองที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นเรื่องหลัก

คือ ความรักความเมตตาที่มนุษย์มีต่อสัตว์ เรื่องสาวน้อยเสียหวิว ตัวละครเอก 3 ตัว คือ เสียหวิว ตาแก่ และ เจียงเหว่ย ตัวละครเสียหวิวหญิงจีนวัย 22 ปี ที่ต้องติดตามชายคนรักชื่อเจียงเหว่ยไปใช้ชีวิตที่ซิดนีย์ และต้องทำงานอย่างหนักหาเงินเพื่อมาจ่ายค่าจ้างตาแก่แต่งงานปลอมแลกกับสิทธิ์การเป็นพลเมืองและการทำงานอย่างถูกกฎหมาย แต่เพราะเสียหวิวเป็นหญิงจีนที่ขยันอดทนประหยัด มีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ ทำให้ตาแก่เปลี่ยนทัศนคติจากคนคิดลบและหยาบคายกลายเป็นคนอ่อนโยนและรู้สึกรักเมตตาต่อเสียหวิว ส่วนเจียงเหว่ยเป็นคนเห็นแก่ตัว มักเอารัดเอาเปรียบและใช้กำลังบังคับผู้หญิง ทำให้เธอรู้ซึ้งถึงชีวิตและความสัมพันธ์ซับซ้อน เธอสามารถแยกได้ว่าความรักที่มีให้เจียงเหว่ยเป็นเพียงความสัมพันธ์ทางกาย แต่เธอได้รับความรักจากตาแก่ที่ให้เกียรติและทูลถนอมเธอ และเรื่องตำนานกับข้าวคู่ มีตัวละครเอก 3 ตัว คือ เขา เหมียนเหมียน และปิงปิง ตัวละคร “เขา” มีบาดแผลในจิตใจสมัยเด็กจึงต้องการมีความสัมพันธ์แบบไม่ผูกมัดกับเหมียนเหมียนและปิงปิง ด้วยการคบซ้อนซึ่งเป็นการเห็นแก่ตัว เมื่อเหมียนเหมียนและปิงปิงรู้เรื่อง จึงใช้อาหารที่ทานพร้อมกันจะมีฤทธิ์เป็นพิษเพื่อตอบโต้ความอยุติธรรมที่เธอได้รับ จนเขาต้องเข้าโรงพยาบาล เมื่อเขาแต่งงานใหม่จึงรู้ว่าอาหารที่เขากินตอนเด็กเป็นรสอาหารที่สื่อถึงความรักที่แม่มีต่อเขาและพ่อ ส่วนอาหารที่ภรรยาทำให้อย่างลวก ๆ สะท้อนว่าเขาไม่ได้รับรักเขาเลย อาหารจึงแสดงถึงความรักความผูกพันของผู้ทำส่งถึงคนกินได้ด้วย

เห็นได้ว่าตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นประกอบด้วยตัวละครเอกและตัวละครประกอบต่างมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง ตัวละครเอก เป็นศูนย์กลางในการดำเนินเรื่อง เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ส่วนตัวละครประกอบ มีบทบาทรองจากตัวละครเอก ช่วยเสริมให้ตัวเอกมีความสำคัญและบทบาทชัดเจนมากขึ้น ทำให้เหตุการณ์ดำเนินไปตามจุดหมายปลายทาง ตัวละครประกอบบางตัวอาจมีบทบาทเด่นเทียบเท่าตัวละครเอก

3. บทสนทนา (Dialogue)

บทสนทนา (Dialogue) หมายถึง การโต้ตอบระหว่างตัวละคร บทสนทนาที่แต่งขึ้นเป็นส่วนช่วยให้เข้าใจบุคลิกลักษณะของตัวละครนั้น ๆ บทสนทนาที่ดีจะต้องเหมาะสมกับสถานการณ์หรือโอกาสและต้องมีความเหมาะสมกับนิสัยและอารมณ์ของตัวละครด้วย (สมพร มั่นตะสูตร, 2525: 967) การใช้บทสนทนาของตัวละครช่วยให้เรื่องเกิดความสมจริง และยังช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายของผู้แต่ง ทำให้วิธีการนำเสนอเรื่องไม่ซ้ำซากน่าเบื่อ (เชษฐา จักรไชย, 2559: 257) บทสนทนาในนวนิยายเรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ ผู้ประพันธ์ดำเนินเนื้อเรื่องใช้การบรรยายให้เห็นภาพลักษณะอุปนิสัยและบุคลิกของตัวละครเป็นหลัก นวนิยายทั้ง 4 เรื่อง ผู้แต่งใช้บทบรรยายเป็นหลัก ใช้บทสนทนาน้อยเพื่อทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ และทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร สามารถแบ่งบทสนทนาได้ 2 ลักษณะ คือ บ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร และบ่งบอกบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 โคมส์ดวงน้อย ผู้เขียนใช้บทสนทนาเพื่อบ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร และบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร มีตัวอย่างดังนี้

(1) บ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร เป็นบทสนทนายระหว่างผู้ประพันธ์กับเด็กหญิงสาว หลังจากที่ติดต่อกับทางโรงพยาบาลให้มาตรวจอาการของแม่เด็กหญิงสาวที่ป่วยเรื้อรังแล้ว ว่า

หลังจากโทรศัพท์ติดต่อได้แล้ว เด็กขอบคุณฉันอย่างรู้คุณและหันหลังวิ่งจะกลับไปฉันทันทีตัวแก่ไว้ “บ้านหนูอยู่ไกลไหม” เด็กซื่อออกไปนอกหน้าต่าง “บ้านหนูอยู่ในหุบเขา ได้ต้นไม้ต้นใหญ่ที่มีลูกสีเหลือง ๆ นั้นคงจะเดินไปแปบเดียวก็ถึง” พุดจบกก็วิ่งตอลงบันไดไป

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 10)

บทบรรยายของผู้ประพันธ์ที่บอกเล่าการสนทนาระหว่างผู้ประพันธ์กับเด็กน้อยข้างต้นบอกว่า เด็กหญิงอยู่บ้านแถวหุบเขาที่ห่างไกลจากหมู่บ้านมาก และมีจุดสังเกตคือ อยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ที่มีลูกสีเหลือง สภาพความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวกสบาย บทสนทนานี้สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับฐานะยากจนของเด็กหญิงสาวได้ดี

(2) บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละครเป็นบทสนทนาระหว่างผู้ประพันธ์กับเด็กหญิงสาว แสดงบุคลิกลักษณะของผู้เขียนที่มีความห่วงใยคิดช่วยเหลือเด็กโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ความว่า ฉันทันทีไปหยิบสมุดโทรศัพท์พบเบอร์โรงพยาบาลก็เลยถามเด็กว่า “ได้ตัวหมอแล้ว จะให้เขาไปที่ไหน” เด็กตอบว่า “คุณบอกแคว่เมียหวงขุนหลินไม่สบายเขาก็จะมา”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 10)

ผู้เขียนยังเสนอบทบรรยายของผู้ประพันธ์ ที่บอกเล่าการสนทนาของเด็กน้อยเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ ความใสซื่อ มีความอ่อนโยนอบอุ่น และความรู้คุณห่วงใยผู้มีคุณและผู้อื่นด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ ดังตัวบทว่า

เด็กหญิงดึงตัวฉันไว้ หยิบเข็มเล่มใหญ่ที่ร้อยด้ายปานอยู่มาเย็บเปลือกส้มโยงด้วยเส้นด้าย 4 เส้น ทำเป็นตะกร้าเล็ก ๆ อย่างคล่องแคล่ว ใช้ไม้ไผ่เล็กมาคานไว้ทำเป็นด้ามจับ แล้วเอากันเทียนที่ขอบหน้าต่างมาใส่ในโครงเปลือกส้มจุดเทียนแล้วส่งให้ฉัน “มีดแล้วค่ะ ทางก็สั้นโคมสั้นน้อย ๆ นี้ จะส่องทางให้คุณขึ้นเขาไปได้”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 14)

3.2 หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ ผู้เขียนใช้บทสนทนาเพื่อบ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร และบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร มีตัวอย่างดังนี้

(1) บ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร บทสนทนาระหว่างหมิงจื่อกับคุณย่า หลังจากที่คุณย่ายอมเลี้ยงแมวพร้อมตั้งชื่อให้แมว ย่าและหลานหาอุปกรณ์ซัฟถ่ายให้แมวซัฟถ่ายเป็นที่ทางโดยใช้ถ้วยกระเบื้องรอง บ่งบอกถึงความตั้งใจตั้งใจดูแลเอาใจใส่แมวและมีเมตตาต่อสัตว์โลก ตัวอย่างบทสนทนาว่า

หมิงจื่อช่วยคุณย่าหาขามพลาสติกขอบสูงใส่ซี่เก้าทำเป็นส้วมให้เจ้าแมวเหมียว งานกระเบื้องเคลือบ ลายดอกสีแดง 2 ใบ ใบใหญ่สำหรับใส่อาหาร ใบเล็กใส่น้ำมีตะกร้าไม้ไผ่ใบใหญ่ปูผ้าฝ้ายเป็นที่นอนของมัน

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 22)

นอกจากนี้บทบรรยายแทรกด้วยบทสนทนาช่วยบอกฐานะทางการเงินของครอบครัวหมิงจื่อว่า มีฐานะปานกลาง ความเป็นอยู่เริ่มทันสมัยมากขึ้นเนื่องจากสามารถนำคอมพิวเตอร์มาใช้แล้ว ดังตัวอย่างว่า

หมิงจื่อถามคุณย่าเบา ๆ “เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอย่างไรครับ มีประโยชน์ต่อการเลี้ยงแมวไหม” คุณย่าหัวเราะ แล้วพูดว่า “ย่าเองก็รู้ได้ไม่ชัดเจน ถ้าเราป้อนข้อมูลของเจ้าเหมียวใส่เข้าไปในคอมพิวเตอร์ เวลาจกดคีย์ก็น่าจะออกมา”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 26)

(2) บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร เช่นตัวบทบรรยายเกี่ยวกับความรัก ความหวังโยของหมิงจื่อที่มีต่อแมวและความเกรงใจของคุณพ่อที่มีต่อคุณย่าหมิงจื่อ ตัวอย่างบทสนทนาเช่น

คุณลุงเงินหัวเราะ “ถ้าคุณย่าของหนูชอบก็เอาไปได้ตัวหนึ่ง”

หมิงจื่อดีใจ “ผมจะอุ้มไปทั้ง 3 ตัว ให้คุณย่าดูแล้วจะรีบเอามาคืนครับ”

คุณลุงเงินยอมให้เขาเอาลูกแมวทั้งสามใส่กระเป๋าหนังสือ หมิงจื่อสะพายกระเป๋าซึ่งจักรยานเร็วรี่

ไปบ้านคุณย่า

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 20)

จากบทบรรยายข้างต้นบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของหมิงจื่อ ที่มีความสดใส อ่อนน้อม ถ่อมตนและมีมารยาทต่อผู้ใหญ่ บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะของคุณลุงเงินว่ามีจิตใจดีงามและมีน้ำใจ รวมถึงความไว้นือเชื่อใจที่มีให้หมิงจื่อกับคุณย่าว่าจะสามารถดูแลแมวที่เขารักและเลี้ยงดูมาเหมือนกับลูกสาวได้อย่างดี

เจ้าแมวเหมียวจะส่งเสียงร้องอยู่ข้าง ๆ คอยให้คุณย่าวางขามข้าว มันก็จะยกหางเดินเข้าไป กินข้าว กินเสร็จแล้วมันยกขาหน้าเช็ดหน้า เช็ดหน้าเสร็จแล้วบิดขี้เกียจยึดตัวโก่งขึ้นแล้วหาว ถึงตอนนี้หมิงจื่อถึงจะจับ มันมาอุ้มได้ เจ้าเหมียวไม่คืนดุคดิกหลังตาขดตัวกลม หมิงจื่อค่อย ๆ ลูบมัน มันนอนกรนเบา ๆ ทุกวันหลังอาหารเย็น คุณย่ากับพ่อดูโทรทัศน์พลางคุยกัน หมิงจื่อนั่งอยู่ข้าง ๆ อุ้มเจ้าเหมียวที่นอนเียง ๆ ลูบขนยาว ๆ ขาวราวกับหิมะของเจ้าแมวเหมียวเบา ๆ บางครั้งก็เอาน้ำนมขวดมัน

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 24)

บทบรรยายข้างต้นบ่งบอกถึงการบรรยายเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของแมวได้อย่างเห็นภาพ ชัดเจนและชวนจินตนาการตามเป็นอย่างมากและยังบ่งบอกว่าหมิงจื่อมีจิตใจที่อบอุ่นและอ่อนโยน

ผู้เขียนยังใช้บทสนทนาแสดงให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะของคุณพ่อที่มีความเคร่งขรึม มีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัย ดังตัวบทวรรณกรรมว่า พ่อข่าวจบ พ่อก็ลุกขึ้นยืน พูดว่า “สวีหมิง เราไปกิน เถอะ ลูกยังทำการบ้านไม่เสร็จ ลากุณย่าซะ” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 24-26)

3.3 สาวน้อยเสี้ยวหยู ผู้เขียนใช้บทสนทนาเพื่อบ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร และบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร มีตัวอย่างดังนี้

(1) บ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร เป็นการบรรยายเกี่ยวกับฐานะของเสี้ยวหยู และตาแก่ ตัวอย่างบทบรรยาย

กรรมกรหญิงได้เปรียบสาวสำนักงาน พวกเธอกวาดเอาแต่ของราคาถูกลงอย่างรวดเร็ว ไม่เหลือไว้ให้สาวสำนักงานเลย ที่จริงพวกกรรมกรหญิงก็อยากจะมีสักวันที่จะได้เป็นสาวสำนักงาน สวมรองเท้าส้นสูง ใส่กระโปรงแคบ แต่งหน้าแต่งตาเปลี่ยนแปลงจนไม่มีใครจำได้ แม้จะต้องสวมเพชรก็และไม่มีโอกาสซื้อผักกุก ๆ เสี้ยวหยูยืนอยู่ที่สถานีรถไฟข้าง ๆ มีถุงพลาสติก 2 ใบ วางอยู่ ถุง 2 ใบนี้เต็มไปด้วยเนื้อและผักซึ่งเธอซื้อมาจาก ๆ

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 32)

บทบรรยายข้างต้นมีการเปรียบเทียบอาชีพระหว่างสาวสำนักงานที่แต่งหน้าแต่งตาและสวมเสื้อผ้าดี ๆ กับกรรมกรหญิงที่แต่งตัวตามสบายสวมรองเท้าส้นเตี้ยไม่สง่างาม ทั้งสองมีความแตกต่างกันทั้ง

ในทางเครื่องแต่งกาย เสื้อผ้าหน้าผมหรือแม้แต่ฐานะทางการเงิน เห็นฐานะของตัวเองละครมากยิ่งขึ้น และบอกความเป็นอยู่ของเสี่ยวหยูที่เป็นสาวกรรมกร รวมถึงได้รู้จักอุปนิสัยของเสี่ยวหยูที่ใช้เงินอย่างประหยัด ความว่า

ตาแก่ยากจนมาก แต่ไม่อยากออกไปแสดงดนตรีหาเงินข้างถนน ริต้าไล่เขาไปเขาก็ไม่ไปเขาขายตัวเองดีกว่า ลองคิดแทนเขาดูซิ ถ้าเขาไม่ดื่มจัดจนตาย เขาจะอยู่ได้อย่างสบาย ๆ อีกอย่างน้อย 10 ปี สองปีขายตัวเองได้ครั้งหนึ่ง ครั้งหนึ่งได้หมื่นเหรียญ ไข่พอไปจนตาย ดีกว่าออกไปตากลมให้คนดูแคลน คิดแบบนี้การที่ “พ่อสื่อ” เอาเงินไป 5,000 เหรียญ ก็ไม่เลวร้ายอะไรนัก เป็นการทำความดีไปเสียอีก

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 40)

จากบทบรรยายข้างต้นบ่งบอกถึงฐานะที่ยากจนของตัวละครและสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและอุปนิสัยที่รักสบายและเกียจคร้านของตาแก่

(2) บ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร เป็นการสนทนาของแม่เสี่ยวหยู เสี่ยวหยู เจียงเหว่ย และริต้า ตามลำดับ ดังบทสนทนาว่า ตอนจะขึ้นเครื่องบิน กระเป๋าเดินทางเกิดแตก คุณแม่เห็นว่าทั้งห้องโถงนั้นเหลือแต่เธอคนเดียว จึงโกรธมาก “ไปไม่ทัน! ทำไมทำตัวยี้ดยาดืดอาดแบบนี้!” เธอเงยหน้าขึ้นยิ้มแล้วตะโกนว่า “หนูก็รีบอยู่แล้ว!” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ : 35)

จากบทบรรยายข้างต้นแสดงบุคลิกลักษณะเฉพาะของคุณแม่ว่าใช้อารมณ์เหนือเหตุผล เอาตนเองเป็นที่ตั้งไม่สนใจใส่ใจความรู้สึกของคนในครอบครัว

ผู้ชายคนหนึ่งในสามคน ทำงานตัดเส้นด้ายที่โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เสื้อสเวตเตอร์ของเขาเต็มไปด้วยเศษด้าย เสี่ยวหยูช่วยดึงเส้นด้ายออกจากเสื้อ เจียงเหว่ยโกรธเป็นฟินเป็นไฟ “เธอเป็นของฉันหรือว่าเป็นของกลาง”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 43-44)

จากบทบรรยายข้างต้นบ่งบอกว่าเจียงเหว่ยมีบุคลิกลักษณะเฉพาะที่มีความลึกลับซับซ้อนทางอารมณ์ เดาใจยากและเจ้าคิดเจ้าแค้น โมโหร้าย ไม่รับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลผู้อื่น

“ริต้า คุณอย่าไปเลย พวกคุณต้องแต่งงานกันใช้ชีวิตให้มีความสุข”

“แต่งงาน นั่นเป็นเรื่องของคนกับคน สัตว์กับสัตว์ไม่ต้องแต่งงาน พวกมันมีแต่ผสมพันธุ์กัน มันก็แค่นั้น!” “ฉันจะไปหาคนที่ทำให้ฉันไม่รู้สึกรู้สึกว่าตัวเองเป็นแค่สัตว์ตัวเมีย แปกนะถ้าไปอยู่กับคน สัตว์ก็เปลี่ยนเป็นคนได้ ถ้าอยู่กับสัตว์ คนก็เปลี่ยนเป็นสัตว์ได้”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 57)

บทบรรยายข้างต้นบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของริต้าว่าชอบประชดประชัน เอาแต่ใจ และยึดมั่นในความคิดของตัวเองเสมอ

3.4 ตำนานกับข้าวคู ผู้เขียนใช้บทสนทนาเพื่อบ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร และบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร มีตัวอย่างดังนี้

(1) บ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร เป็นการบรรยายเกี่ยวกับฐานะของตัวละครที่ใช้ดำเนินเรื่อง “...จนทุกวันนี้ภาพของผู้หญิงคนนั้นเลื่อนรางไม่ชัดเจน แต่เขายังจำอาหารที่กินวันนั้นได้ สดเต็กเนื้อ กินกับไวน้แดง พอใช้มีดหันลงไปเนื้อก็ยังม่ีเลือดแดง ๆ ไหลเยิ้มออกมา...” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 72)

บทบรรยายข้างต้นบ่งบอกถึงฐานะทางบ้านค่อนข้างดี ได้ทานอาหารดี ๆ ที่มีราคาค่อนข้างสูง ทำให้รู้สึกตัวละครมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างสุขสบาย ไม่ลำบาก ขัดสน มีกินมีใช้

นอกจากนี้ยังสามารถบ่งบอกว่ามีฐานะปานกลางพอมีกินมีใช้ไม่ถึงกับขัดสน สภาพความเป็นอยู่มีความคับแคบ มีพื้นที่ใช้สอยที่ค่อนข้างจำกัดของพาร์ตเมนต์ที่ปิ้งปิ้งอาศัย ทำให้รู้สึกตัวละครต้องมีการจัดระเบียบชีวิต มีการวางแผนการใช้จ่าย ทั้งค่าที่พัก ค่าเทอม หรือค่าวัตถุดิบในการทำอาหารได้เป็นอย่างดี ดังบทบรรยายว่า “...ปิ้งปิ้งยังเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย เมื่อไม่มีเรียนตอนบ่าย ก็จะอยู่ที่พาร์ตเมนต์เล็กๆของตัวเอง อ่านหนังสือไปพลางทำซุ๊ปไปพลาง...” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 79)

(2) บ่งบอกบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร เป็นการบรรยายบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของเขา เหมือนเหมือน และปิ้งปิ้ง ตัวอย่างบทบรรยายดังนี้

“เหมือนเหมือนเป็นคนหัดให้เขากินเผ็ดจนเป็นนิสัย เธอมีพรสวรรค์ทำกับข้าวเก่ง สามารถทำให้เขาเคลิบเคลิ้มตื่นตาตื่นใจกับรสชาติอาหารที่ไม่เคยกินมาก่อน อารูธลับของเธอคือ พริกที่ใส่ขวดปิดฝาไว้ แต่ละขวดมีพริกขี้หนู พริกขี้ฟ้า พริกหวาน มะเขว่น รวมทั้งพริกที่ต้องเองกับมือ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 78)

จากบทบรรยายข้างต้นบ่งบอกว่าเหมือนเหมือนเป็นตัวละครที่มีลักษณะเฉพาะในฝีมือการทำอาหาร ทำให้สามารถมัดใจของเขาได้ และดึงดูดให้เขาติดใจรสชาติเผ็ดขึ้นมาอยู่ช่วงหนึ่ง

“ปิ้งปิ้งทำกับข้าวไม่เก่ง ไม่เหมือนเหมือนเหมือนที่ทำกับข้าวได้เลิศล้ำ ตอนที่รู้จักกันเธอยังทอดไข่ไม่เป็นเสียด้วยซ้า เขาเดาว่าเธอเป็นคนกลัวน้ำมันลวกมือ เธอยิ้มเฉยไม่พูดว่าอะไร ในด้านรูปร่างหน้าตาเธอเป็นคนขาว สะอาดเกลี้ยงเกลา สวยงามบอบบาง ไม่ผึ่งผาย ชอบกอดอก ให้ความรู้สึกเหมือนกับบอตัวเข้ามา ตรงกับความต้องการของเขาก็คืออยากจะทำกับข้าว”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 79)

จากบทบรรยายข้างต้นบ่งบอกว่าเหมือนเหมือนเป็นตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะเฉพาะที่มีรูปร่างบอบบาง ทำให้ผู้ชายหลายคนรวมถึงเขารู้จักอยากจะทำกับข้าวเธอ ความว่า

เขาคิดอยู่เสมอว่า ซุปของเธอก็เหมือนกับร่างกายของเธอนั้นแหละ ไม่มีเทคนิควิธีการอะไรเลย มีแต่ความจริงใจ ฉะนั้นทุกครั้งทีกินซุ๊ปร้อน ๆ เขาจะรู้สึกสำนึกผิดที่ไม่ได้ซื้อสัตย์ต่อเธอ แต่เขาก็ต้องยอมรับว่านั่นก็เป็นความรู้สึกที่เป็นสุขที่ไม่มีอะไรมาแทนที่ได้เช่นกัน

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 79)

บทบรรยายข้างต้นบ่งบอกถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะของ “เขา” ว่าไม่ซื้อสัตย์ต่อความรักและความจริงใจที่ปิ้งปิ้งมีให้เขา ทำให้เขายังพอมีความรู้สึกละอายใจอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้แก้ไข หรือปรับปรุงใดๆ

ข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้เขียนเรื่อง "รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ" สามารถพรรณนาพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละครเอกหรือตัวละครหลักได้ชัดเจน สามารถบ่งบอกลักษณะเด่นของตัวละครได้อย่างเด่นชัด และสมจริง เขียนบทสนทนาได้ตรงตามลักษณะตัวละครในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรับรู้สารที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้อย่างลึกซึ้ง และเข้าใจถึงตัวละครได้อย่างสมเหตุสมผล บทสนทนาที่แต่งขึ้นเห็นได้ชัดว่ามีความเหมาะสมกับบริบท ผู้แต่งสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาได้อย่างมีชีวิตชีวาและมีความสมจริงมากที่สุด ในบางตอนก็สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม มีการอธิบายอย่างกระชับชัดเจนซึ่งสะท้อนเห็นถึงชีวิต เห็นได้ว่าบทสนทนาช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจบุคลิกลักษณะของตัวละครนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น (สมพร มั่นตะสูตร, 2525: 967) สอดคล้องกับกุหลาบ มลลิกะมาส (2546: 115) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่า บทสนทนาที่มีวัตถุประสงค์ช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายของผู้เขียน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยของตัวละคร ช่วยให้วิธีการดำเนินเรื่องไม่ซ้ำซาก สร้างความสมจริง และทำให้เรื่องราวน่าสนใจ น่าอ่าน มีชีวิตชีวาขึ้น ดังเห็นได้ว่าเรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจมีการใช้บทสนทนาโดยเน้นการบรรยายให้เห็นภาพ ลักษณะอุปนิสัยของตัวละครเป็นหลัก มีบทสนทนาสลับกับการบรรยายเล็กน้อยเพื่อบอกฐานะและบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร

4. ฉากและบรรยากาศ (Setting and Atmosphere)

ฉากและบรรยากาศ (Setting and Atmosphere) เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งของเนื้อหา หมายถึง สถานที่ สภาพแวดล้อมหรือบริเวณที่เกิดเหตุและเวลา โดยนวนิยายหรือภาพยนตร์บางเรื่องมีการใช้ฉาก (Setting) เป็นตัวละครหนึ่งในการดำเนินเรื่อง ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจใน เหตุการณ์ บุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2539 : 189) อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการสร้างฉากไว้ว่า ฉาก คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ อารมณ์และสิ่งประดิษฐ์ ต่าง ๆ ฉากกล่าวถึงสถานที่ เวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สภาพแวดล้อมหรือภูมิประเทศสวยงาม อาจบ่งบอกอารมณ์ ความสงบ ความบริสุทธิ์ใจของตัวละคร แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1) ฉากที่เขียนขึ้นจากจินตนาการของผู้แต่ง 2) ฉากที่เขียนขึ้นจากประสบการณ์ของผู้แต่ง นอกจากนี้ ฉากจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านทราบถึงบรรยากาศของเรื่อง อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตัวละครอีกด้วย (เชษฐา จักรไชย, 2559 : 273) สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.1 โคมส์ตวงน้อย ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนใช้ฉากธรรมชาติที่ดูสมจริงเพื่อสื่อให้เห็นสภาพชีวิตที่ยากแค้นของเด็กสาว การได้รับความช่วยเหลือจากคนแปลกหน้าจึงเป็นความดีงามที่เพื่อนมนุษย์มีต่อกัน ดังนี้

(1) ฉากบ้านเพื่อน เป็นฉากที่ผู้ประพันธ์เขียนจากประสบการณ์จริง ในรูปแบบของการบันทึกเหตุการณ์เกิดขึ้นผ่านมาแล้ว 10 กว่าปี ฉากนี้ได้บรรยายถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมไว้ว่า

“เรื่องผ่านมา 10 กว่าปีแล้ว ตอนบ้าย ๆ ก่อนวันตรุษจีน ฉันไปนครฉงชิ่ง เพื่อไปหาเพื่อนที่อยู่ชั้นบนของตึกที่ทำการสภาตำบล บริเวณชานเมือง ฉันเดินขึ้นบันไดแคบ ๆ มีดๆ ไปที่ห้องพักของเพื่อน ด้านนอกมีโต๊ะสี่เหลี่ยมกับม้านั่งไม้ไผ่ หลายตัวและมีโทรทัศน์ติดอยู่ฝาผนัง มีม่านแบ่งกั้นด้านนอกกับด้านในห้องพักเพื่อนไม่อยู่ มีแผ่นกระดาษวางไว้ที่โต๊ะใกล้หน้าต่างว่ามีรูระออกไปข้างนอกไม่นาน ให้ค้อยู่ก่อน”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 9)

บทบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บ้านเพื่อนของหญิงสาวตั้งอยู่ที่บริเวณชานเมืองนครฉงชิ่ง โดยอยู่บริเวณชั้นบนของตึกที่ทำการสภาตำบล บ้านมีบันไดแคบ ๆ มีด ๆ ด้านนอกมีโต๊ะสี่เหลี่ยมกับม้านั่งไม้ไผ่หลายตัวและมีโทรทัศน์ติดอยู่ฝาผนัง มีม้านั่งเบาะกันด้านนอกและด้านใน ส่วนบรรยายภาคด้านนอกนั้นหนาวเย็น

(2) ฉากบ้านเด็กหญิงสาว เป็นฉากที่บรรยายถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมได้ดีทำให้เห็นความเป็นอยู่ของตัวละครได้อย่างชัดเจน ดังบทบรรยายว่า

ฉันทเคาะประตูไม้เบา ๆ เด็กหญิงออกมาเปิดประตู เงยหน้ามองหน้าฉันท สะดุ้งหนอยหนึ่ง แล้วกลับยิ้มน้อย ๆ กวักมือเชิญฉันทเข้าไปในบ้านที่ทั้งเล็กทั้งมืด แม่ของเด็กน้อยนอนหงายอยู่บนเตียงไม้ข้างฝาผนัง ตาปิดอยู่ นางคงจะหลับสนิท มีหยดเลือดเปื้อนผ้าห่มใกล้คอ นางหันหน้าเข้าข้างฝา เห็นเพียงแต่ผมยุ่ง ทำยทอยมุ่นเป็นมวยผมช่อใหญ่ ช่าง ๆ ประตุมิเตาถ่านเล็ก ๆ บนเตามีหม้อดินเผาเล็ก ๆ ใบหนึ่ง มีไอร้อนพุ่งออกมาเล็กน้อย เด็กหญิงคน นั้นยกม้านั่งเตี้ยๆที่อยู่หน้าเตามาให้ฉันทนั่ง ตัวเองนั่งยอง ๆ กับพื้นข้าง ๆ ฉันทคอยแอบมอง

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 12)

บทบรรยายข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบ้านเด็กหญิงเป็นกระท่อหลังเล็ก ตั้งอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ที่มีผลสีเหลือง ต้องผ่านชั้นลงเขาหลายลูก ระหว่างทางไปบ้านปูด้วยแผ่นหินขรุขระคดเคี้ยวไปตลอดจนถึงหน้ากระท่อ ด้านในมีขนาดเล็กแคบและมีด มีเตียงไม้ข้างฝาผนัง แม่เด็กหญิงนอนอยู่ข้าง ๆ ประตุมิเตาถ่านเล็ก ๆ บนเตามีหม้อดินเผาเล็ก ๆ หนึ่งใบเพื่อให้ความอบอุ่นจากอากาศที่หนาวเย็นจัดด้านนอก บรรยากาศเงียบสงบแต่อบอุ่นด้วยความรัก การบรรยายฉากที่ละเอียดลออนี้จึงทำให้เห็นสภาพความทุกข์ยากของครอบครัวเด็กสาวได้อย่างดี

4.2 หมิงจื้อกับเหมียวน้อยมีจื้อ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนนำเสนอฉากสภาพแวดล้อมของชุมชนชาวจีนที่พัฒนาสภาพความเป็นอยู่เข้าสู่ยุคทันสมัย ครอบครัวรุ่นใหม่แยกครอบครัวไปอาศัยอยู่บนตึกสูงส่วนคนชราอยู่ที่บ้านเดิม แต่ความแตกต่างของยุคสมัยสามารถหลอมรวมกันได้ด้วยสายสัมพันธ์ของครอบครัว มีฉากน่าสนใจดังนี้

(1) ฉากบ้านคุณย่า เป็นฉากที่เป็นศูนย์รวมของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง ซึ่งฉากนี้ได้บรรยายถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมไว้ ดังตัวอย่างบทบรรยาย

“บ้านคุณย่าอยู่ไม่ไกล ซึ่งจักรยาน 3 นาที่ ก็ถึงคุณย่าให้กุญแจประตูใหญ่ไว้กับหมิงจื้อดอกหนึ่ง จะเข้าบ้านเมื่อไหร่ก็ได้ หมิงจื้อรีบเข้าไปในบ้านอย่างตื่นเต้น คุณย่ากำลังเขียนจดหมายถึงแม่ของหมิงจื้อ หมิงจื้อหยิบแมวออกมาจากกระเป๋าที่ละตัววางบนโต๊ะเขียนหนังสือ พวกมันก้มหน้าลงที่โต๊ะพลางดมโน่นดมนี้มันเดินลัดเลาะอย่างคล่องแคล่วไปตามช่องว่างระหว่างกระบอกลีปาปากกาดินสอถ้วยน้ำชาและโคมไฟ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 20-22)

บทบรรยายข้างต้น เป็นฉากบ้านคุณย่าที่มีระยะทางอยู่ไม่ไกลจากตึกที่พักหมิงจื้อและลุงเงิน เพราะซึ่งจักรยานถึงภายใน 3 นาที่ ภายในบ้านมีโต๊ะเขียนหนังสือ กระบอกลีปาปากกา ดินสอ ถ้วยน้ำชา และโคมไฟ มีขามพลาสติกขอบสูงใส่ซี่ถ้าทำเป็นส้วมแมว มีจานกระเบื้องเคลือบลายดอกสีแดง 2 ใบ ใบใหญ่ใส่อาหารใบเล็กใส่น้ำ มีตะกร้าไม้ไผ่ใบใหญ่ปูด้วยผ้าฝ้ายเป็นที่นอนแมว บรรยากาศในบ้านครึกครื้นมีชีวิตชีวา

(2) ฉากบ้านหมิงจื้อ เป็นฉากในการเล่าเรื่องราวสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ตัวละครแสดงลักษณะเฉพาะออกมาซึ่งฉากนี้ได้บรรยายถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ตัวอย่างบทบรรยาย

“หมิงจื่อตบกล่องสีดำดังปัง ๆ จะหาปุ่นที่จะกดเอาข้อมูลออกมาก็ไม่เจอ หมิงจื่อกังวลมากจนเหงื่อแตกท่วมตัว หูยังได้ยินเสียงดังก๊อก ๆ เขาลืมตาถึงได้รู้ว่าเขาอยู่บนเตียง พ่อกำลังพิมพ์จดหมายถึงแม่ หมิงจื่อพลิกตัวลงจากเตียงหยิบกุญแจประตูใหญ่บ้านคุณย่าที่แขวนอยู่ข้างฝาแล้วรีบไป” พ่อตะโกนไล่หลัง “อย่าไปกวนคุณย่า!”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 28)

บทบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภายในบ้านมีเตียงนอน คอมพิวเตอร์ โต๊ะทำงาน ด้านข้างฝาผนังมีกุญแจประตูใหญ่ของบ้านคุณย่าแขวนอยู่ บรรยากาศในความเงียบก็กลับมีความงุ่นง่านลึกลับขึ้นมา เนื่องจากว่าขณะที่พ่อหมิงจื่อกำลังพิมพ์จดหมายถึงแม่หมิงจื่ออยู่อย่างเงียบ ๆ หมิงจื่อก็เกิดฝันร้ายเรื่องแมววิ่งตื่นขึ้นมาอย่างลึกลับ รีบไปหาแมวที่บ้านคุณย่าทันทีเพราะคิดว่าความฝันคือความจริงตามประสาเด็ก

4.3 สาวน้อยเสี่ยวหยู ฉากของเรื่องเป็นฉากนครซิดนีย์ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งคนจีนนิยมเดินทางไปพักอาศัยเพื่อเรียนและทำงาน ในยุคที่เงินกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคทันสมัย มีฉากน่าสนใจ 4 ฉาก คือ

(1) ฉากสถานีรถไฟ เป็นฉากที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการเปิดเรื่องให้ดำเนินไปสู่เหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ผู้เขียนได้บรรยายบรรยากาศสถานีรถไฟที่มีผู้คนมากมาย มีผู้คนต่างกลุ่มกันเดินทางต่างช่วงเวลากันว่า

“เวลาบ่ายสามโมงถึงบ่ายสี่โมง พวกผู้หญิงที่ออกจากสถานีรถไฟ จะเป็นพวกที่ดูหยาบกระด้าง ดุดัน สวมรองเท้าส้นเตี้ย แต่งตัวตามสบาย ตัวเหม็นชวนเวียน แต่ช่วงระหว่างบ่ายสี่โมงถึงห้าโมง ผู้หญิงที่ออกจากสถานีจะสวมถุงน่อง รองเท้าส้นสูง แต่งหน้าทาปากดูเรียบร้อย สง่างาม บั้นท้ายเล็กใหญ่อัดอยู่ในกระโปรงแคบพิ๊ดเปรี้ยว”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 31)

บทบรรยายข้างต้นแสดงภาพสถานีรถไฟที่มีผู้คนเดินกันขวักไขว่ กลุ่มคนต่างอาชีพเดินทางต่างเวลา กัน ช่วงบ่ายสามโมงถึงบ่ายสี่โมงจะมีกรรมกรหญิงเดินออกมาจากสถานีรถไฟ พอช่วงเวลาบ่ายสี่โมงถึงห้าโมงจะมีหญิงสาวที่ทำงานในสำนักงานเดินออกมาจากสถานี บรรยากาศของสถานีจึงดูครึกครื้นไม่เงียบเหงา

(2) ฉากสนามหญ้าในพิธีแต่งงาน เป็นฉากสำคัญที่บรรยายถึงบรรยากาศสะท้อนให้เห็นไปถึงลักษณะนิสัยของตัวละครชายจีนในเรื่องที่มีความต้องการทางด้านวัตถุ ความมั่งคั่งร่ำรวยได้เป็นอย่างดี ดังตัวบทว่า

“พิธีต่างๆผ่านพ้นไปแล้ว ผู้คนพา “ผัวแก่เมียสาว” ออกประตูไปที่สนาม บอกว่าเป็นโอกาสถ่ายภาพ ตอนที่ตาแก่กับเสี่ยวหยูจะถ่ายภาพ พอดีมีรถเบนซ์จอดอยู่ข้าง ๆ สนามหญ้าคันหนึ่ง พวกเขา ก็เลยถ่ายภาพกับรถคันนั้น 2 ภาพ ภายหลังเพื่อนคนอื่นก็รุกกันเข้ามาตะโกนว่า “ฉันทัวภรรยาหนึ่ง” ขาดินนี้ทั้งชาติคงจะไม่ได้เฉียดเข้าใกล้รถหรูแบบนี้อีกแม้แต่แวบเดียว จึงต้องถือโอกาสถ่ายเป็นหลักฐานเอาไว้คุ้มไม้ มีแต่เจียงเหว่ยคนเดียวที่ไม่เข้าไปถ่ายภาพ ค่อย ๆ เดินอยู่ข้างหลังฝูงคน ตอนนั้นเสี่ยวหยูสังเกตว่าเขาไม่ค่อยพอใจ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 41)

บทบรรยายฉากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ที่สนามหญ้ามีที่ให้ถ่ายภาพ มีรถเบนซ์จอดอยู่ข้าง ๆ สนามหญ้าคันหนึ่ง เจียงเหว่ยและเพื่อนชายชาวจีนจึงถ่ายรูปกับรถคันนั้นเพื่อไว้รอดว่าตนมีหรือเคยได้สัมผัส

กับรศพรุ บรรยายกาศในงานมีความศึคักความสุขสนุกสนานของเหล่าเพื่อนฝูงที่มาร่วมงาน รวมไปถึงความรู้สึกไม่พอใจของเจียงเหว่ยที่เสียวหยูผู้หญิงของตนต้องแต่งงานกับชายแก่ แม้เรื่องเสียวหยูจะทำไปเพื่อตนก็ตาม

(3) ฉากบ้านตาแก่ เป็นฉากบรรยายถึงบรรยายกาศและสภาพแวดล้อม เป็นสถานที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์สำคัญ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด ความรักและความทรงจำมากมาย มีบทบรรยายว่า “พวกเขาสี่ไวโอลินร้องเพลงไปเท่าไรๆก็ไม่รู้จักพอ บนโต๊ะวางจานชามถ้วยกระจายเต็มไปหมดไฟ กระจาย ขวดเหล้า โยนไว้เต็มพื้น ถึงขยะเหม็นหึ่ง” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ : 47)

บทบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นฉากบ้านตาแก่ ช่วงที่ตาแก่กับบริต้าสี่ไวโอลินร้องเพลงกันอย่างสนุกสนาน โดยปล่อยจานชามถ้วยวางกระจาดกระจายอยู่บนโต๊ะเต็ม ยังมีไฟ กระจาย ขวดเหล้า โยนทิ้งไว้ระเกะระกะเต็มพื้น ถึงขยะเหม็นหึ่งแสดงถึงความสกปรกและความมั่งง่ายของตาแก่กับบริต้า ซึ่งเราให้เสียวหยูช่วยเก็บกวาดทำความสะอาดจนตาแก่รู้สึกแปลกใจที่เสียวหยูทำให้โดยไม่ต้องการสินจ้าง

(4) ฉากชายทะเล เป็นฉากบรรยายบรรยายกาศและสภาพแวดล้อม ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงชีวิตของตัวละครครั้งใหญ่และทำให้เห็นอุปนิสัยของตัวละครที่เปลี่ยนแปลงไปอีกด้วย มีตัวอย่างดังนี้
เสียวหยูขยับตัว แต่ถูกรังไว้ “เธอไม่ต้องไป” เจียงเหว่ยว่า “อย่าทำให้ฉันเสียหน้า” คนจะสงสัยว่าเธอกับตาแก่ขอทานนั้นเป็นอะไรกัน!”

เธอสะบัดมือเข้าไปช่วยเก็บเงินที่ตาแก่หาได้ด้วยความยากลำบากทีละใบ ๆ พอตาก่มองเห็นเสียวหยูเสื่อผ้าเปียกปอนไปหมด เขาเสียหลักล้มลง ทุดลงคุกเข่าข้างหนึ่ง เงยหน้าขึ้นมองเธอ ไม่เหมือนกับเธอเก็บเงินคืนเขา แต่เหมือนเธอเอาเงินมาบริจาคให้ทานเขา เธอหัวปักเข่าขึ้นมา แล้วหันหน้าไปหาเจียงเหว่ย แต่เขาไม่ได้อยู่ตรงนั้นแล้ว

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 59)

จากตัวอย่างบทบรรยายแสดงให้เห็นว่า ที่ชายทะเลมีการจัดนิทรรศการขายงานหัตถกรรม มีผู้คนมากมาย กลางที่นั่นมีคนกำลังสี่ไวโอลินท่ามกลางลมที่พัดแรงจัดจนกลบเสียงเพลงที่กำลังบรรเลงอยู่ จากนั้นก็มีฝนตกลงมาอย่างไม่เป็นขลุ่ย เสียวหยูมองเห็นตาแก่สี่ไวโอลินหาเงินเลี้ยงตนเองอยู่ด้วย ทำให้เสียวหยูเริ่มมีความเห็นอกเห็นใจชายชรา จึงเข้าไปช่วยเก็บของที่หล่นและเงินที่ปลิวไปด้วยความจริงใจ ชายชรา ก็มองเห็นจิตใจที่งดงามของหญิงสาว ทั้งสองจึงเริ่มมีความประทับใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

4.4 ตำนานกับข้าวคู้ เป็นฉากสังคมจีนยุคใหม่ที่มีความทันสมัย แต่ความสัมพันธ์ของมนุษย์กลับซับซ้อน โดยเสนอฉากวัฒนธรรมอาหารคู่กับความรู้สึกและความรักของมนุษย์ มีฉากที่น่าสนใจ 3 ฉาก ดังนี้

(1) ฉากโต๊ะอาหาร เป็นฉากที่ผู้ประพันธ์ใช้เปิดเรื่องราวจนนำไปสู่การเกิดเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อความรู้สึกทางจิตใจของตัวละครเอกชาย เกี่ยวกับความกังวลเรื่องความสัมพันธ์และความรักดังตัวบทว่า

“ตอนเด็ก ๆ เขาติดนิสัยกินอาหารจืด ๆ ที่แม่ทำตอนอาหารค่ำบ่อยครั้งที่นั่งอยู่ที่โต๊ะมองดูอาหาร อาหารพวกนี้ดูเหมือนภาพเขียนฟู่กันจีนอย่างละเอียด มีกับ 3 อย่าง และแกงอีกอย่างหนึ่ง เนื้ออบแห้งสีแดงเหมือนดอกกุหลาบโรยยอดถั่วลิสงเตาสีเขียวมรกต ผักกาดหอมสดฉ่ำกับหน่อไม้เป็นริ้ว ๆ สีขาว ๆ ต้นหอมซอยสีเขียว

โรยบนเนื้อกุ้งน้ำจืดสีขาวแซมสีส้ม พร้อมแกงจืดสาหร่าย สาหร่ายลอยแพหนาบ้างบางบ้าง เหมือนน้ำหมึกที่ซึมกระจายอยู่บนกระดาษ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 71)

บทบรรยายข้างต้น เป็นฉากโต๊ะอาหารในบ้านตัวละคร “เขา” ตอนเด็ก ซึ่งติดนิสัยกินอาหารรสจัดฝีมือแม่ อาหารบนโต๊ะช่วงค่ำมักเต็มไปด้วยกับข้าว 3 อย่าง และแกงอีกหนึ่งอย่าง อาหารมีหน้าตาสวยงามเหมือนกับภาพเขียนพู่กันจีน บรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่นและความสุขของครอบครัว

(2) ฉากโรงพยาบาล เป็นฉากที่บรรยายถึงบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงพยาบาลที่ทำให้ตัวละครเอก “เขา” ค้นพบปัญหาและความจริงเรื่องสาเหตุที่ทำให้เขาป่วย ตัวอย่างบทบรรยายมีว่า

หมอหยุดพักหนึ่งแล้วพูดต่อ “คุณเป็นโรคพิษสารหนู ดีที่พบเร็วเลยรักษาได้” พูดจบหมอผงกหัวขึ้น มองเห็นคน 2 คน จ้องมองกันสีหน้าไม่สู้ดีทั้งคู่ หมอจึงหยิบเอกสารประวัติผู้ป่วยเดินออกจากห้องไปเงียบๆ เหมือนเหมือนยังยืนอยู่ตรงนั้นถามเรียบ ๆ “เธอสบายดีแล้วใช่ไหม”

เขาตอบ “ดีแล้ว” แล้วนึกไม่ออกว่าจะพูดอะไรออกมาอีก ปิงปิงก็ผลักประตูเข้ามา เหมือนเหมือนรีบแสดงสีหน้าเหมือนไม่สนใจอะไร เดินก้าวเท้ายาว ๆ ออกไปเลย”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 87-88)

บทบรรยายข้างต้น กล่าวถึงบรรยากาศขณะที่ตัวละคร “เขา” อยู่ในห้องตรวจโรค ในห้องมีหมอ กับ “เขา” ที่กำลังรอฟังหมอวินิจฉัยโรค หมอพบว่าร่างกายของ “เขา” มีสารหนูตกค้างมากเกินไป ขณะที่หมอจะพูดต่อเหมือนเหมือนก็เปิดประตูเข้ามา เมื่อหมอเงยหน้าขึ้นไปดูก็เห็นเธอสบตากับปิงปิงด้วยสีหน้าที่มีพิรุณซึ่งแสดงว่าทั้งสองอาจรู้เห็นกับอาการป่วย หมอจึงถือเอกสารประวัติผู้ป่วยออกไป เหมือนเหมือนจึงรีบแก้ไขสถานการณ์ด้วยการถาม “เขา” ว่าอาการดีขึ้นแล้วใช่ไหม พอ “เขา” ตอบคำถามพอดีปิงปิงเปิดประตูเข้ามา เธอจึงรีบเดินออกไปจากตรงนั้น เหตุการณ์นี้แสดงว่าเหมือนเหมือนกับปิงปิงแค้นเคืองด้วยการทำกับข้าวที่เมื่อกินอาหารของทั้งสองในเวลาใกล้กันแล้วจะกลายเป็นพิษ เพื่อตอบโต้ที่ฝ่ายชายที่คบซ้อนกับเธอทั้งสองคน

(3) ฉากร้านอาหารของภรรยา เป็นฉากที่ผู้เขียนประกอบสร้างขึ้นเพื่อให้ตัวละครได้ค้นพบความจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการทำอาหารและความรัก เป็นฉากจบของปัญหาต่าง ๆ ในเรื่อง มีบทบรรยายว่า

“เธอเลือกร้านอาหารที่อยู่มุมถนนเล็ก ๆ ค่อนข้างสงบเงียบ เป็นตึกขนาดเล็กแบบฝรั่งสูง 2 ชั้น เขายื่นหัวเข้าไปดูภายในร้านตกแต่งเสร็จเรียบร้อย อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ จัดซื้อติดตั้งไว้พร้อมแล้ว เขานึกถึงตอนแรกที่เพิ่งมาดูใหม่ ๆ ยังเป็นแค่ห้องเก่า ๆ ที่ว่างโล่งไปหมด แต่ตอนนี้มีคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ ยกโต๊ะ ยกเก้าอี้เข้ามา”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 89)

บทบรรยายฉากข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ร้านอาหารของภรรยาเป็นตึกขนาดเล็กแบบตะวันตกสูง 2 ชั้น ตั้งที่อยู่มุมถนนเล็ก ๆ บรรยากาศสงบเงียบ ภายในมีอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ จัดซื้อและติดตั้งไว้พร้อมแล้ว ในร้านมีพนักงานคอยยกโต๊ะยกเก้าอี้เข้ามา และมีพ่อครัวรูปร่างหล่อเหลาประจำอยู่ที่ร้าน ภรรยาที่ดูเหมือนทำอาหารไม่เป็นที่จริงแล้วสามารถทำที่รามิสู มาให้พ่อครัวหนุ่ม ซึ่งทำให้ “เขา” รู้ว่าพ่อครัวคือ คู่รักของภรรยา

5. แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) เป็นการเขียนเล่าเรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของผู้ประพันธ์ที่ต้องการสื่อออกมาผ่านเรื่องราว และเหตุการณ์ ช่วยในการจัดระเบียบความคิด ดำเนินเรื่องไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่กระจัดกระจาย เพื่อให้เนื้อหามีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แก่นเรื่องที่ดีควรสื่อความจริงสะท้อนสังคม เศรษฐกิจหรือไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง นวนิยายทั้ง 4 เรื่อง สามารถวิเคราะห์แก่นเรื่องได้ดังนี้

5.1 โคมสัมดวงน้อย ผู้ประพันธ์ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของความรักและจิตใจอันบริสุทธิ์ ความซื่อสัตย์ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รู้สึกถึงความเมตตา การมองโลกในแง่ดีของเด็กหญิงที่ช่วยให้ผ่านพ้นเหตุการณ์เลวร้ายในชีวิตทำให้ตัวละคร “ฉันทน์” รับรู้ถึงความรักที่บริสุทธิ์และมีพลังใจเผชิญโลกที่โหดร้ายด้วยใจที่งดงามเข้มแข็ง ดังตัวบทว่า “การมองโลกในแง่ดีของเด็กหญิงเป็นกำลังใจให้ฉันทน์ รู้สึกว่าเบื้องหน้ามีแสงสว่างไม่รู้จัก” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 14) นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของชาวจีนยุคก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมที่ยังล้าสมัย และแฝงไปด้วยแนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ ดังตัวบทว่า

เพื่อนพูดอย่างแปลกใจ “หวังซุนหลินช่างไม่คนนั้นนะหรือ เธอรู้จักเขาได้อย่างไรที่แล้วนักเรียนแพทย์ 2-3 คน ในโรงพยาบาลที่อยู่ด้านล่างของภูเขาถูกจับไปเพราะเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ อีกไม่นานหวังซุนหลินก็หายไป เล่ากันว่าหวังซุนหลินช่วยส่งจดหมายให้พวกนักศึกษาที่นั่นบ่อย ๆ”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 16)

5.2 หมิงจี้กับเหมียวน้อยมีจื่อ ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้เห็นถึงความงดงาม ความบริสุทธิ์ภายในจิตใจและความอ่อนไหวทางความรู้สึกของตัวละคร สื่อถึงความรัก และความเมตตาต่อสัตว์ รวมไปถึงความเศร้าจากความหวังใที่สร้างอารมณ์สะท้อนใจ ทั้งแสดงถึงการยากและการวางตัวต่อผู้อาวุโส ดังบทบรรยายว่า

หลังกินข้าวเสร็จคุณลุงเดินขอบคุณคุณย่า “ตอนบ่ายต้องไปจัดการกับคอมพิวเตอร์ ผมลาละครับ” พ่อพูดว่า “สวีหมิงต้องกลับบ้านกับผมครับ นอนกลางวัน ตื่นมาแล้วจะได้เขียนจดหมายถึงแม่”

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 26)

5.3 สาวน้อยเสี่ยวหยู ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้เห็นแนวคิดและมุมมองของความรักที่เป็นทั้งรอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจมนุษย์ อันเต็มไปด้วยความรักที่ลึกซึ้งและอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้งซับซ้อนของตัวละคร แสดงถึงความงดงามของความรักและยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลจากความผิดพลาดในความรักที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์อีกด้วย ดังตัวบทว่า

เจียงเหว่ยพูดเหยียดๆ “เธอแต่งงานกับชาวต่างชาติดีไหม”

“อยู่ที่นั่นเธอไม่เป็นชาวต่างชาติหรือ” เสี่ยวหยูหยุดพูด นึกขึ้นมาได้ว่าไม่ควรพูดแบบนี้

“อะไรกัน เธอรังเกียจที่ฉันทน์เป็นชาวต่างชาติ หรือเธอหมายความว่าไม่มีบัตรประจำตัวก็เป็นคนต่างชาติ ใช่ไหม” เขาไม่พอใจเสี่ยวหยูกระเด็นออกไปถึงตัวไม่มีช่องว่างระหว่างกัน ก็มีช่องว่างในจิตใจ

(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 36)

5.4 ตำนานกับข้าวคู่ ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้เห็นความรักที่มีทั้งสุขและทุกข์ ทั้งสื่อถึงวัฒนธรรมอาหารของชาวจีน ความพิถีพิถันและการรักษาความสะอาดในการทำอาหาร สะท้อนแนวคิดหน้าที่ที่ผู้หญิงต้อง

ทำงานบ้านทำอาหารเพื่อปรนนิบัติผู้ชาย มุมมอง และค่านิยมของความรักที่ผิดศีลธรรมจรรยา ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและการมีคู่ครองมากกว่าหนึ่ง และยังคงสอดแทรกข้อคิดเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมไว้ด้วย ดังบทบรรยายว่า

“เขาเครียดขึ้นมาทันที แต่เวลาผ่านไปครู่หนึ่ง ใจเขาก็สงบลง เขาเปลี่ยนท่าที่ที่ดูเหนือกว่า พ่อครัวมองกราดไปที่กล่องที่รามิส และมองทะลุถึงความสัมพันธ์ฉันคู่สาวนั้น เขานึกไม่ถึงเลยว่าภรรยาได้เสแสร้งอย่างเงียบ ๆ มานานแค่ไหนแล้ว”
(รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 90)

ข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า วรรณกรรมทั้ง 4 เรื่อง ล้วนมีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก แต่เป็นความรักในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ความรักกับสัตว์เลี้ยง ความรักระหว่างหญิงชาย และความรักของแม่ ความรักมีการแสดงออก และปฏิกิริยาโต้ตอบแตกต่างกัน ซึ่งความรักเหล่านี้ล้วนสามารถทำให้เกิดทั้งรอยยิ้มและน้ำตา นั่นคือ ความรักสามารถสร้างให้เกิดความสุขหรือความทุกข์ก็ได้

คุณค่าในพระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ

คุณค่าในพระราชนิพนธ์แปล เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ ประกอบด้วยวรรณกรรมจีนร่วมสมัย 4 เรื่อง ได้แก่ (1) โคมส์ดวงน้อย (2) หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ (3) สาวน้อยเสี่ยวหยู และ (4) ตำนานกับข้าวคู่ ซึ่ง ล้วนมีผู้เขียนเป็นผู้หญิงทั้งสิ้น ผู้เขียนมีภูมิหลังหลากหลายแต่มี “หัวใจ” ประณีตละเอียดอ่อนแบบผู้หญิงร่วมกัน ดังพระราชนิพนธ์ค่านำ “รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: รวมบทวรรณกรรมจีนร่วมสมัยของนักเขียนหญิง” ของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพระราชนิพนธ์แปล ครั้งนี้ว่า การอ่านวรรณกรรมจีนร่วมสมัยทั้ง 4 เรื่องนี้ เปรียบเสมือนการชำระจิตใจของผู้อ่านด้วยรอยยิ้มและน้ำตาผ่านผัสสะแห่งหัวใจ (ปิงซิน, 2561) ซึ่งแสดงถึงคุณค่าความรักและสะท้อนวัฒนธรรมจีน ได้ดังนี้

1. ความรัก

พระราชนิพนธ์แปล เรื่อง “โคมส์ดวงน้อย” ประกอบด้วยโครงเรื่องเกี่ยวกับความรักอันบริสุทธิ์ระหว่างลูกสาวที่มีต่อแม่ ความรักและความเมตตาของผู้ประพันธ์ที่มีต่อเด็กหญิงสาว เรื่อง “หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ” ประกอบด้วย โครงเรื่อง ความรัก ความเมตตาและความห่วงใยของหมิงจื่อที่มีต่อแม่น้อยมีจื่อ และความรัก ความห่วงใยและความคิดถึงของคุณพ่อหมิงจื่อที่มีต่อภรรยาและแม่ของตน (คุณย่า) สื่อให้เห็นถึงความงดงาม ความบริสุทธิ์ภายในจิตใจ รวมไปถึงความเศร้าที่เกิดจากความห่วงใยที่สร้างความสะเทือนใจให้ผู้อ่านเล็กน้อย เรื่อง “สาวน้อยเสี่ยวหยู” ประกอบด้วย โครงเรื่อง ความรักและความสัมพันธ์ระหว่าง เจียงเหว่ยเสี่ยวหยู และตาแก่ และเรื่อง “ตำนานกับข้าวคู่” ประกอบด้วย โครงเรื่องเกี่ยวกับความต้องการที่จะมีความรัก 2 คน 2 รูปแบบ ที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ร้ายแรงตามมาสื่อให้เห็นถึงแนวคิดและมุมมองของความรักที่เป็นทั้งรอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจมนุษย์ และสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลจากความผิดหวังในความรัก

2. วัฒนธรรมอาหาร

ในพระราชนิพนธ์แปล เรื่องโคมสั้มดวงน้อย มีฉากเด็กหญิงอยู่ที่กระต๊อบกับแม่มีข้าวต้มมันเทศ เป็นอาหารฉลองตรุษจีน แสดงความยากจนขั้นขั้นที่ต้องทานอาหารยามยากในวัฒนธรรมจีนเช่นนี้ แต่เด็กน้อย กลับมองว่าเป็นอาหารฉลองตรุษจีนและอาหารแค่นี้ก็ถือว่าพิเศษแล้ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นการมองโลกที่กล้าเผชิญ อุปสรรคด้วยความคิดเชิงบวก เรื่องตำนานกับข้าวคู้ ผู้ประพันธ์ใช้อาหารเล่าเรื่องความรัก โดยผสมผสานความรัก เข้ากับความรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารจีน โดยมีการพรรณนาการปรุงอาหารให้คนรักในครอบครัวรับประทานด้วยความใส่ใจ รวมถึงการสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับอาหารที่รับประทานคู่กันแล้วจะทำให้เกิดพิษในร่างกายที่ปรากฏ ในวัฒนธรรมจีน ทั้งยังสอดแทรกข้อคิดเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมจากที่เกิดจากความรักที่ผิดศีลธรรม สอดคล้องกับ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2561: 104) ที่กล่าวว่า ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นคุณค่าของอาหารในฐานะที่เป็นแก่นของ วัฒนธรรมและเป็นแก่นหลักของความสงบสุขของสังคม หากคนสมัยใหม่มิได้มีความตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับอาหารในครอบครัวของตน ย่อมเชื่อได้ว่าความสงบสุขมั่นคงของสังคมจะเป็นสิ่งที่เกิดได้ยาก แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของอาหารและความสำคัญของอาหารในสังคมจีนว่ามีผลต่อคุณภาพของชีวิต

3. การเผชิญโลกด้วยความคิดในแง่บวก

ในพระราชนิพนธ์แปล โคมสั้มดวงน้อย ผู้ประพันธ์ใช้ตัวละครเด็กหญิงสะท้อนให้เห็นคุณค่าของ การเผชิญชีวิตด้วยจิตใจที่เข้มแข็งและมองโลกในแง่บวกว่าจะสามารถช่วยให้มนุษย์สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ เลวร้ายในชีวิตไปได้ เหมือนดังที่ตัวละคร “ฉัน” ได้เรียนรู้ข้อคิดจากเด็กสาวว่า “การมองโลกในแง่ดีของเด็กหญิงเป็น กำลังใจให้ฉัน รู้สึกว่าเบื้องหน้ามีแสงสว่างไม่รู้จักจบ” (รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ: 14) เห็นได้ว่าความทุกข์เป็นธรรมดา ของชีวิต แต่หากมีความรักและการมองโลกในแง่บวก จะช่วยนำพาชีวิตให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้

บทสรุป

พระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ ประกอบด้วยวรรณกรรมจีนร่วมสมัยทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ (1) โคมสั้มดวงน้อย (2) หมิงจื่อกับเหมียวน้อยมีจื่อ (3) สาวน้อยเสี่ยวหยู และ (4) ตำนานกับข้าวคู้ มีเนื้อหาแสดงคุณค่าดังนี้

ด้านโครงเรื่องของนวนิยายแปลจีน เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ โครงเรื่องใหญ่ สะท้อนถึงความงดงาม ของความรักอันยิ่งใหญ่ภายในหัวใจของมนุษย์ทุกช่วงวัยและสะท้อนถึงความรักที่เป็นได้ทั้งรอยยิ้มและน้ำตาของ หัวใจมนุษย์ ดังเห็นได้ว่าตัวละครเด็กหญิงมีความรักและความกตัญญูต่อแม่และมีความรักที่บริสุทธิ์มอบให้ทุกคน จนตัวละคร “ฉัน” สัมผัสได้และใช้ความรักเป็นพลังในการฝ่าฟันอุปสรรคด้วยการมองโลกในแง่บวก หมิงจื่อมี ความรักเมตตากรุณาต่อสัตว์ดังเห็นได้จากความผูกพันที่หมิงจื่อมีต่อเหมียวน้อยมีจื่อ สาวน้อยเสี่ยวหยู ผู้ค้นพบ ว่าความรักที่เราร้อนของหนุ่มสาวไม่ใช่ความรักที่แท้จริง แต่ความรักด้วยใจจริงทูลถนอมอ่อนโยนที่ชายแก่มีต่อ เธอต่างหากที่อาจเรียกได้ว่าเป็นรักแท้ ส่วน “เขา” ในตำนานกับข้าวคู้ ได้รับรู้ผลจากความรักที่เห็นแก่ตัวของเขาที่ บังอาจคบซ้อนเหมือนเหมียนเหมียน และปิงปิง เมื่อแต่งงานจึงรับรู้ว่าการสามารถแสดงให้เห็นความรักที่ผู้ทำส่งถึง

ผู้กินได้ โคร่งเรื่องย่อย สะท้อนถึงความเมตตาและความกตัญญู ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะร่วมของตัวละครจีนที่ถูกขัดเกล่าให้รักกตัญญูต่อพ่อแม่ผู้มีพระคุณ ทั้งยังแผ่แผ่ความรักแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยน้ำใสใจจริง อันเป็นจุดเด่นของวัฒนธรรมจีน ตัวละครสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ตัวละครเอกและตัวละครประกอบ ตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะอุปนิสัยที่แตกต่างกัน แต่มีจุดร่วมคือตัวละครทุกตัวต่างเรียนรู้ว่าชีวิตมีทั้งสุขและทุกข์ โดยสิ่งที่จะทำให้ตัวละครสามารถผ่านพ้นอุปสรรคไปได้คือความรัก ความหวัง และภูมิพลังจากการมองโลกในแง่บวก

ด้านการเล่าเรื่องพบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีแตกต่างกัน เช่น โคมส์ดวงน้อย ผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านการบันทึกความทรงจำของตัวละคร “ฉัน” ตัวละคร “ฉัน” จึงทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่อง หมิงจือกับเหมียวน้อยมีจื่อ สาวน้อยเสี่ยวหยู และตำนานกับข้าวคู่ ผู้เขียนใช้การบรรยายมากกว่าการสนทนา เน้นการบรรยายให้เห็นภาพและบรรยากาศโดยมีการสลับกับบทสนทนาเพียงเล็กน้อย โดยบทสนทนาทำหน้าที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ ใช้บ่งบอกถึงสภาพสังคมหรือฐานะของตัวละคร และบอกบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร ฉากและบรรยากาศ ผู้เขียนสามารถบรรยายฉากให้เห็นภาพได้อย่างยอดเยี่ยมส่งเสริมให้ผู้อ่านรับรู้จินตนาการฉากต่าง ๆ ได้อย่างดี โดยมากเป็นฉากภายในบ้าน ในห้องนอน และมีฉากเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ โดยผู้เขียนทั้ง 3 คน สามารถสื่อให้เห็นฉากวัฒนธรรมจีนได้อย่างละเอียดช่วยให้ผู้อ่านต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจบริบทวัฒนธรรมจีนได้ เช่น การรับประทานข้าวต้มมันเทศในครอบครัวที่ยากจนในจีน การให้ความสำคัญกับอาหารและความเชื่อเกี่ยวกับฤทธิ์ของอาหารที่ส่งผลต่อสุขภาพ อันมีพื้นฐานมาจากองค์ความรู้ด้านอาหารในวัฒนธรรมจีนที่สั่งสมสืบต่ออย่างยาวนาน ด้านแก่นเรื่องมีจุดร่วมคือ สะท้อนให้เห็นความงดงามของความรักและจิตใจอันบริสุทธิ์ สะท้อนความเป็นอยู่ของชาวจีนและสื่อความอ่อนไหวทางความรู้สึกของตัวละคร ความรักและความเมตตาต่อสัตว์ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้งซับซ้อนของตัวละคร วัฒนธรรมอาหารของชาวจีนและความรักที่ผิดศีลธรรม

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมจีนและวรรณกรรมไทยมีองค์ประกอบของนวนิยายคล้ายกัน มีองค์ประกอบเรื่องนำติดตาม แต่มีกลวิธีในการนำเสนอแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของศิริลักษณ์ บัตรประโคน (2559: 32-33) ที่พบว่า พระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ มีคุณค่ากล่าวโดยสรุปคือ มีเนื้อหาสาระดี องค์ประกอบเรื่องนำติดตาม ทั้งด้านแนวคิด โคร่งเรื่อง ตัวละคร ฉากและบทบรรยายภาพที่มีความสมจริง ทั้งยังสัมพันธ์กับสังคมจีนทั้งด้านชีวิตสังคมในหลากแง่มุม ซึ่งส่งผลดีต่อการสร้างสรรค์งานประพันธ์

นอกจากนี้สิ่งที่วรรณกรรมของทั้งสองประเทศมีคล้ายกันมากที่สุดคือผู้เขียนสามารถสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อและโลกทัศน์ของคนในสังคมตน แล้วนำเสนอในรูปแบบนวนิยายได้อย่างน่าสนใจ ผู้อ่านจึงสามารถซาบซึ้งและเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมจีนผ่านวรรณกรรมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของนวนิยายพระราชนิพนธ์แปลของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ ผู้วิจัยคิดเห็นดังนี้

1. ควบคู่การศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมของจีนที่สอดแทรกอยู่ในนวนิยายพระราชนิพนธ์แปล เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ
2. ควบคู่การศึกษาและวิเคราะห์ความงดงามในการใช้ภาษาที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมจีนร่วมสมัยของ นวนิยายพระราชนิพนธ์แปล เรื่อง รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2546). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เชษฐา จักรไชย. (2559). **การสร้างสรรคัวรรณศิลป์ของนักเขียนสตรีในนวนิยายอิงพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธัญญา สังขพันธ์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: นาค.
- ปิงชิน. (2561). **รอยยิ้มและน้ำตาของหัวใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 4). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ผู้แปล. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วนิดา บำรุงไทย. (2544). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์ (2539). **การอ่านเพื่อชีวิต: เอกสารคำสอนวิชา 1540203**. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. (2559). **ลักษณะร่วมและความงดงามของความเป็นหญิง ในพระราชนิพนธ์แปล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม**, 5(1): 1–36. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2564, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/gshskku/article/view/62412>
- สมพร มั่นตะสูตร. (2525). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2561). **ตำนานกับข้าวคู่เสน่ห์ปลายจวักกับพิชรักจากใจ**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- สุพรรณิ วราทร. (2519). **ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- Evans, G. (2563). **องค์ประกอบของนวนิยาย ที่ผู้ประพันธ์ควรรู้**. สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.geraldineevans.com>.